

Pracovní sešit

ZEMĚPIS

SVĚTA

EVROPA

Děvčata a kluci!

Už jste asi začali trochu poznávat svět, ve kterém žijeme, ale hlubší pochopení vás teprve čeká! Pravděpodobně začnete nejprve objevovat Evropu. Poznávat ji můžete sledováním televizních pořadů či filmové produkce, vyhledáváním informací na internetu, četbou rozmanitých knih a časopisů, posloucháním hudby a samozřejmě i vlastním cestováním.

Než se vydáte na cesty, měli byste být na ně dobře připraveni. Rozkoukejte se nejprve pomocí zeměpisného atlasu, učebnice a třeba i prostřednictvím našeho pracovního sešitu. Navazuje na učebnici Zeměpis světa 3, ale lze jej bez problémů využít i při práci s jinými učebnicemi se stejnou tematikou. Všimněte si, jak je v Evropě rozmanitá příroda, které národy zde žijí a jak se od sebe liší způsobem života. Asi si brzy uvědomíte, že Evropa ve světě vyniká vyspělou kulturou a vzdělaností svých obyvatel. Nakonec přijdete na to, že je vlastně Evropa malá, že je všude blízko a že jsou si Evropané hodně podobní. Připojme se k nim a snažme se, abychom byli nejen dobrými Čechy, Moravany a Slezany, ale také vyspělými a kultivovanými Evropany.

Autorka sešitu

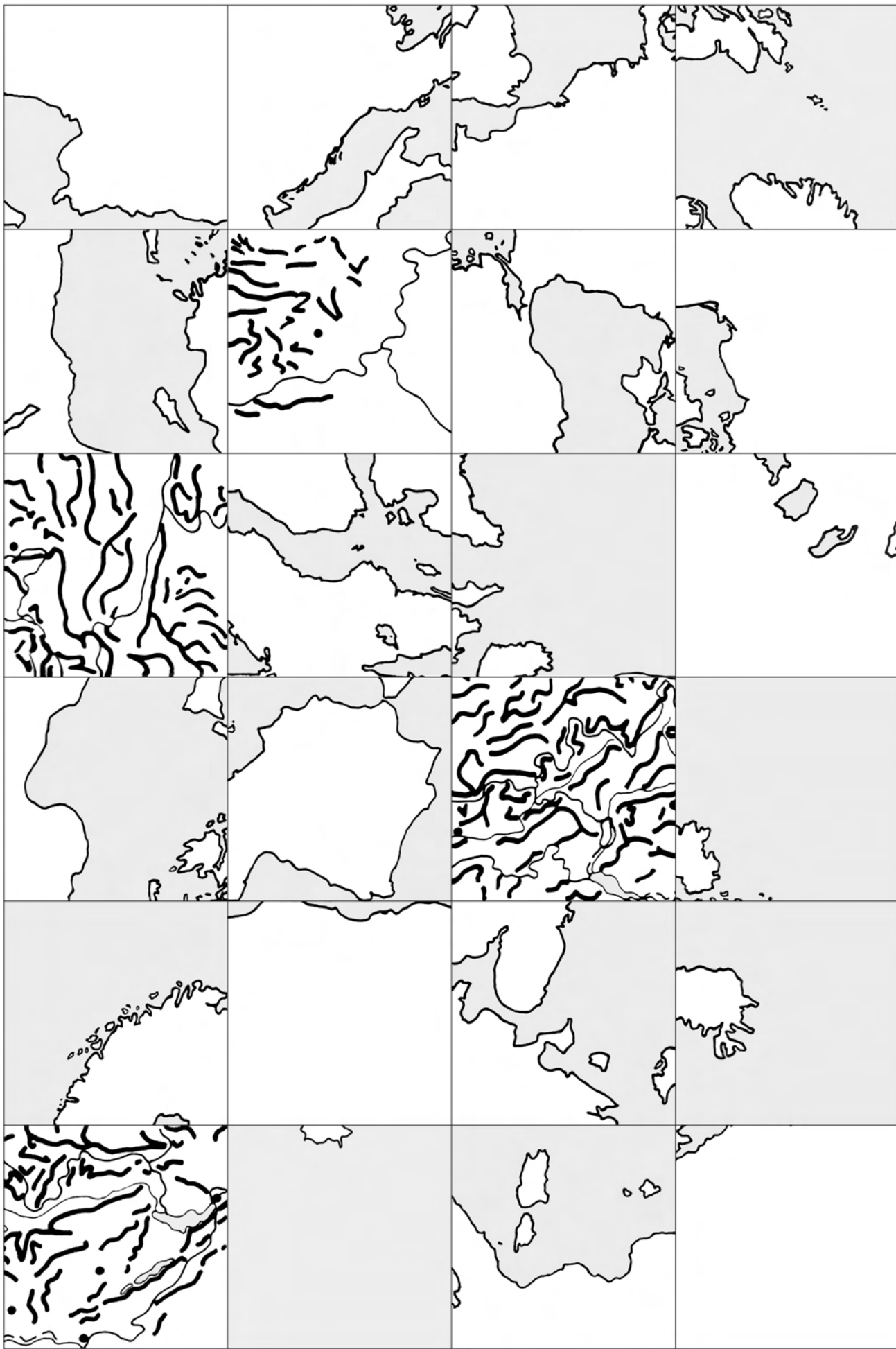
Hra

Práce ve skupině

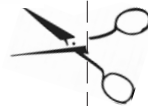

Nápověda

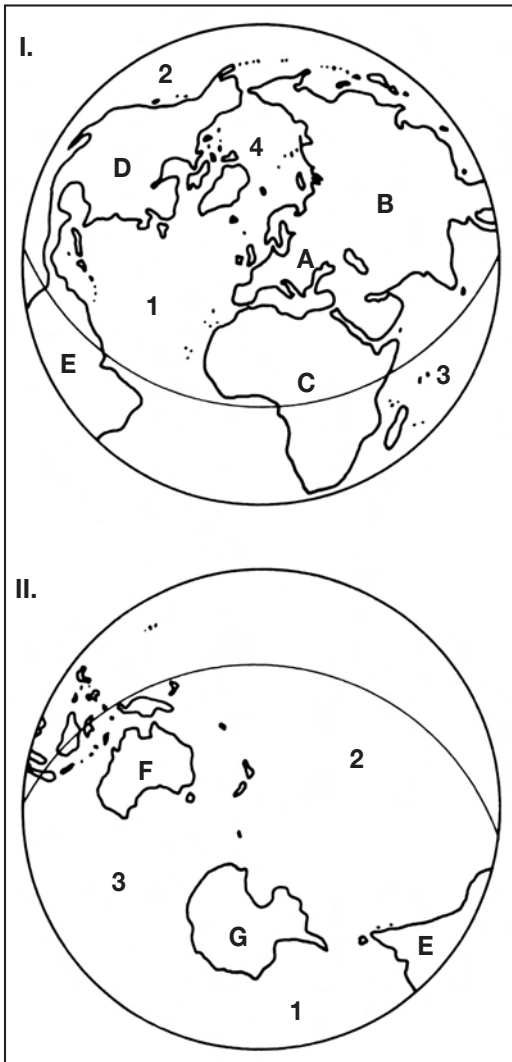

Skládačku sestav podle pokynů na stránce 4!

Po odstřížení stránky nalep čistý list papíru. Získáš tak úvodní list sešitu, který si podle svých možností a představ uprav. Doporučujeme ti nalepít na tento list obrázky z časopisů, pohlednice, poštovní známky nebo články z novin, které přimázejí informace o přírodních poměrech v různých evropských zemích. Nezapomeň každý nalepený obrázek popsat.

Evropa - západní poloostrov Eurasie

- Na těchto dvou polokoulích je znázorněn téměř celý svět. Poloha jednotlivých světadílů a oceánů je však neobvyklá! Dokážeš se v obrázku orientovat? Trochu si ho upravíme:
  - Modrou pastelkou vybarvi oceány.
  - Každý světadíl vybarvi jinou pastelkou.
  - Do níže uvedených rámečků doplň zvolené barvy a ke každé barvě připiš správně název světadílu nebo oceánu.
  - Na polokoule červeně vyznač, kudy prochází rovník, obratník Raka a Kozoroha, nultý poledník, datová hranice a kde se nachází severní a jižní pól.
  - A nakonec vyber pro polokoule I. a II. nejvhodnější název a zaпиš jej do obrázku: polokoule severní, jižní, západní, východní, polokoule kontinentů, oceánů.

A		.....
B		.....
C		.....
D		.....
E		.....
F		.....
G		.....

1		.....
2		.....
3		.....
4		.....

Obr. 2

Poznámka:
Pro lepší orientaci připomínáme pravidlo: Rovnoběžky ukazují směr západ-východ a poledníky směr sever-jih.

- Pomocí mapy světa doplň správné názvy světových stran.

Letadlo z Varšavy letí směrem na .....
až do australského města Sydney.

Na podzim odlétají někteří ptáci z našich krajů směrem na ..... do Afriky.

Nad ..... pobřeží Evropy přichází studená fronta od Atlantského oceánu, která postoupí v příštích dnech směrem na ..... až do oblasti střední Evropy.

Nákladní loď plující z Jižní Ameriky .....
..... směrem do Francie ztroskotala v oblasti Azor.

- Jirka tvrdil, že Evropa je malý světadíl, protože je zhruba 4krát menší než Asie. Martin naopak říká, že je Evropa světadíl značně rozlehlý, neboť je více než 100krát větší než naše republika.
  - Ověř tvrzení obou chlapců.
  - Který z nich má pravdu? Je tedy Evropa malý či velký světadíl?

Napiš svůj názor: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Moje mapa Evropy

1. Nejprve zhotovíme mapu Evropy.

Jak na to jít?

a) Rozstříhej na čtverce obrázek na stránce 2. Na každém čtverci je kousek mapy evropského kontinentu. S pomocí mapy Evropy v atlasu světa čtverce správně sestav a nalep je do rámečku na vnitřní straně obálky sešitu.

Pracuj opatrně a čistě, protože do nalepené mapky budeš průběžně kreslit a psát.

Školní atlas světa

b) Brzy přijdeš na to, že čtyři čtverce do obrázku nepatří, protože zachycují část Evropy v jiném mapovém měřítku. I tyto čtverce správně sestav a nalep je do rámečku připraveného na stránce 17.

2. V osmisměrce na obrázku 3 jsou v osmi různých směrech zapsány názvy 14 poloostrovů a ostrovů světa. Najdi všechny názvy v obrázku i na mapách školního atlasu! Zapiš vše do tabulky 1.

3. Hledej řeky!

V osmisměrce (obr. 4) jsou ukryty názvy 20 řek. Vybarvi si je! Ukážeš je bez dlouhého hledání na mapě Evropy, popřípadě na mapě světa?

4. Je čas dokončit obrázek 1. Na své mapě Evropy vybarvi nejvyšší pohoří a nejrozsáhlejší nížiny. Modrou pastelkou obtáhni říční síť.

Tabulka 1

	Poloostrovy - ostrovy	Státy
Evropské:	<i>Apeninský</i>	<i>Itálie</i>
Mimoevropské:		

Během cesty

za poznáním evropského kontinentu se setkáš

s názvy států, měst, pohoří, nížin, řek, moří či ostrovů, které dosud neznáš.

Pokaždé vyhledej

neznámý zeměpisný název v abecedním rejstříku

Školního atlasu světa

a potom jej zakresli

na správné místo do mapy

Evropy (obr. 1).

Nezapomeň připsat i jeho

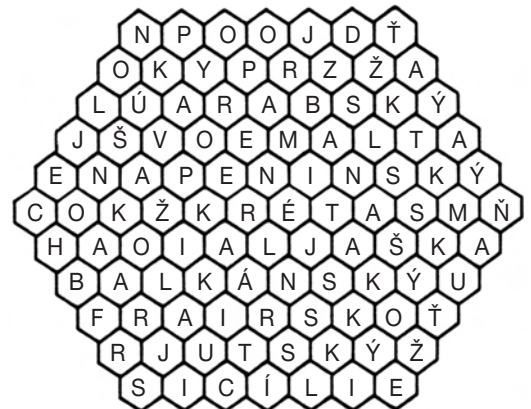
název. Věř nám, když si

občas prohlédneš tuto

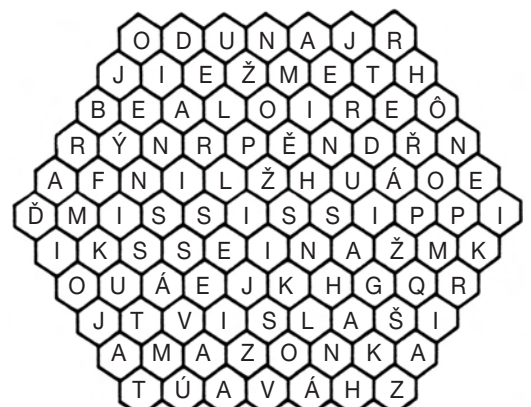
mapu, zapsané místopisné

názvy si zapamatuješ!

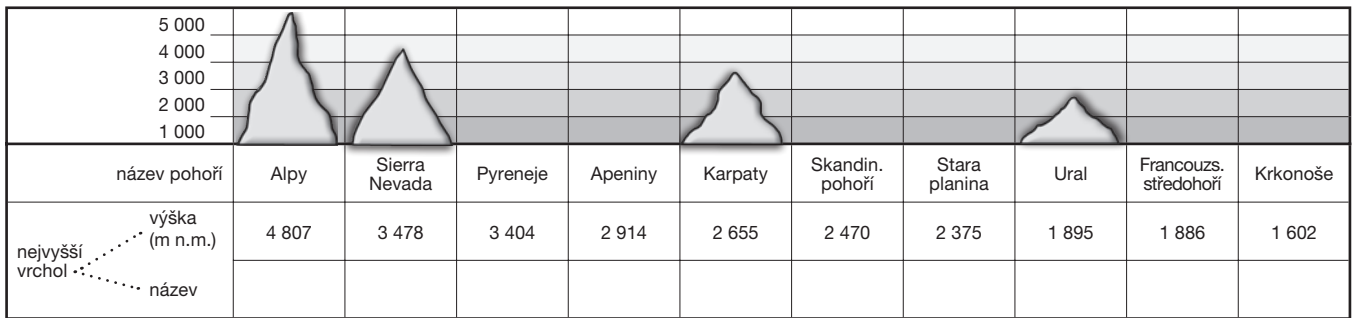
Obr. 3 Poloostrovy a ostrovy světa

Obr. 4 Řeky světa

Moje mapa Evropy

Obr. 5

- a) Prozkoumej, jakým způsobem jsme v obrázku 5 znázornili nejvyšší nadmořskou výšku vybraných evropských pohoří. Potom obdobným způsobem domaluj chybějící vrcholy.

b) V obrázku 5 jsme zapomněli uvést názvy nejvyšších vrcholů. Dopiš je za nás.

c) Vypočti výškový rozdíl mezi nejvyšším vrcholem naší republiky a nejvyšším evropským vrcholem:
 ..... m

d) V obrázku 5 vybarvi nejmladší evropské pohoří.

2. K jednotlivým řekám v tabulce 2 doplň:

- pohoří, ve kterém pramení,
- 2-3 velká města, jimiž protékají,
- moře, popř. oceán, do něhož ústí.

Tabulka 2

Řeka	Pohoří	Města	Moře
Dunaj			
Labe			
Loire			
Odra			
Pád			
Rhône			
Rýn			
Visla			
Volha			

Obr. 6

A	Honza
1. Bavorsko, Severní, Baltské, Kaspické, Černé, Jónské, Jaderské, Egypské.	
2. Švýcarsko, Rakousko, Německo, Itálie, Francie, Lichtenštejnsko, Slovinsko, Monako.	

B	Lucka
1. Východoevropská, Severoněmecká, Finská jezerní plošina, Baltská, Francouzská, Arktická, Velká uherská nížina, Pádská.	
2. Německo, Rakousko, Česká republika, Slovensko, Maďarsko, Chorvatsko, Srbsko, Bulharsko, Rumunsko	

- Na své mapě Evropy (obr. 1) vyznač a pojmenuj okrajová moře, rozsáhlá pohoří a řeky uvedené v tabulce 2.
- Před sebou (obr. 6) vidíš dva neopravené testy. Zjisti, kdo odpověděl bez chyby, Honza nebo Lucka?

Zadání skupiny A

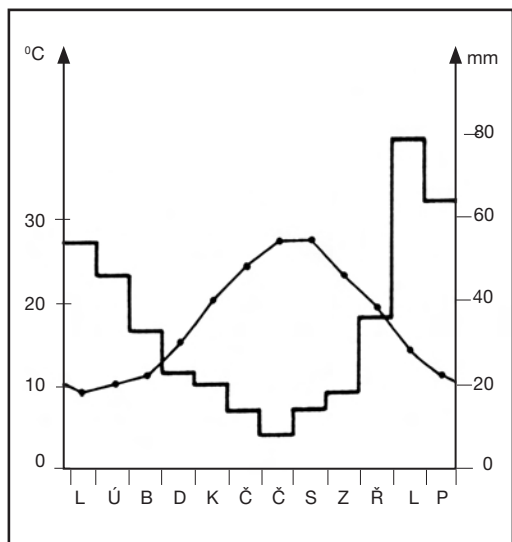
- Napiš osm názvů moří, která omývají břehy evropského kontinentu.
- Napiš státy, ve kterých se rozkládá nejvyšší evropské pohoří.

Zadání skupiny B

- Napiš osm názvů evropských nížin a plošin.
- Napiš státy, kterými protéká řeka Dunaj.

Bez chyby odpověděl(a): .....

Je možné, že v některých oblastech Evropy děti neznají sníh?

Obr. 7

- Podívej se pozorně na obrázek 7. Odborně se mu říká klimadiagram. Ukazuje průměrnou teplotu vzduchu v jednotlivých měsících roku (podle svislé osy vlevo) a zároveň ukazuje kolik milimetrů srážek průměrně spadne během roku v určitém místě (osa vpravo).

Průměrná lednová teplota vzduchu v Aténách je .....°C.

Průměrná teplota vzduchu v červnu činí ..... °C.

Nejvyšší průměrná teplota vzduchu v průběhu roku je dosažena v měsíci .....

Nejvíce srážek spadne v měsíci .....

Svoji odpověď zkontroluj podle dat v tabulce 3.

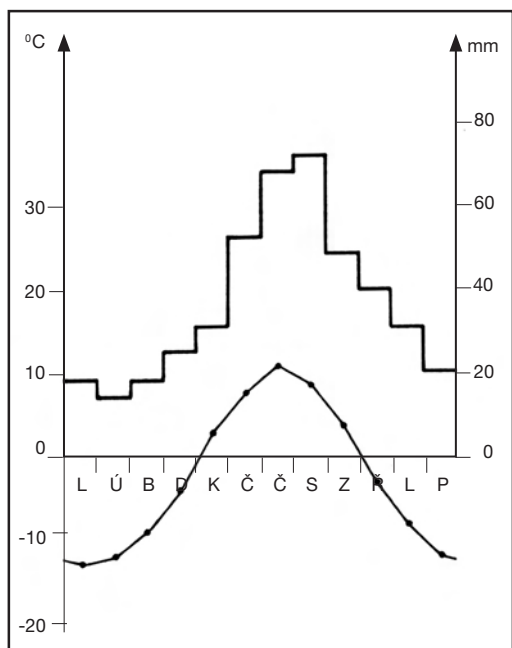
- Na obrázcích 8-9 jsou také znázorněny klimadiagramy. Tentokrát nevíme, ve které klimatické stanici byly hodnoty naměřeny. S pomocí dat v tabulce 3 hledaná evropská města snadno zjistíš. Doplň názvy měst do obrázků.

- Odpočvej podle obrázků 7, 8 a 9:

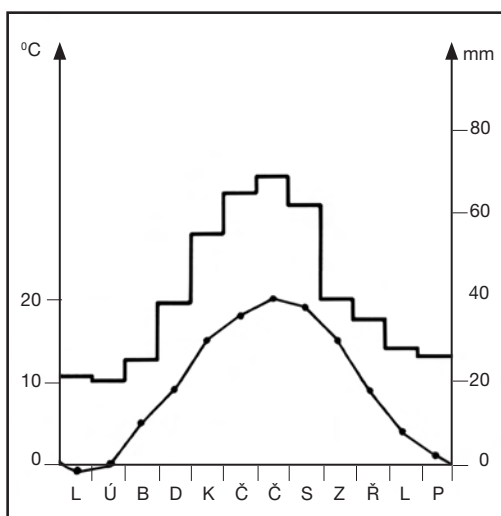
a) Jak se mění během roku teplota vzduchu a množství srážek v těchto městech?

b) Co považuješ za hlavní příčinu teplotních rozdílů? Nejprve odpověz písemně do školního sešitu. Potom porovnej svoje poznatky s odpověďmi ostatních spolužáků.

Obr. 8

Obr. 9

Teplotu vzduchu mohou výrazněji ovlivnit:

- oceány a oceánské proudy
- nadmořská výška
- proudění vzduchu
- poloha na Zemi

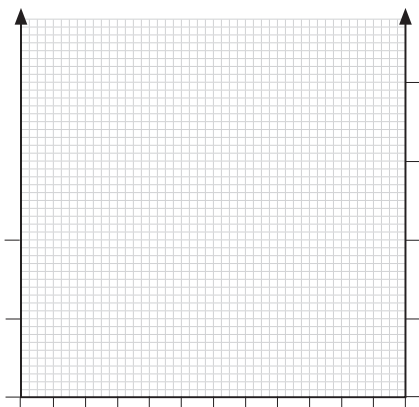
Pozor!
Na teplotní ose představuje 1 mm vždy 1°C, na srážkové ose se 1 mm rovná 2 mm srážek!

Tabulka 3

Měsíc		L	Ú	B	D	K	Č	Č	S	Z	Ř	L	P
Atény	°C	9	10	11	15	20	24	27	27	23	19	14	11
	mm	54	46	33	23	20	14	8	14	18	36	79	64
Kíruna	°C	-13	-12	-9	-4	3	8	11	9	4	-3	-8	-12
	mm	19	15	19	26	32	54	70	74	50	41	32	21
Londýn	°C	4	5	7	9	12	16	18	17	15	11	8	5
	mm	54	40	37	37	46	45	57	59	49	57	64	48
Praha	°C	-1	0	5	9	15	18	20	19	15	9	4	1
	mm	21	20	25	39	56	64	70	63	40	35	28	26

Které rostliny a kteří živočichové žijí v Evropě?

Obr. 10

4. V tabulce 3 zbývají ještě data (naměřená v Londýně), která jsme dosud graficky neznázornili. Pokus se o to sám (sama). Nejprve do obrázku 10 vyznač pomocí bodů průměrnou teplotu vzduchu naměřenou v jednotlivých měsících. Spojením jednotlivých bodů získáš teplotní křivku. Potom v tabulce 3 zjisti, kolik mm srážek v průměru spadne v jednotlivých měsících. V lednu to bylo 54 mm, to znamená, že do grafu nad písmeno L namaluješ podle osy vpravo sloupec vysoký 27 mm. Podobně i u ostatních měsíců.
5. Z každého klimadiagramu můžeme vyčíst informace napovídající charakteristiku podnebí daného místa. Prohlédni si ještě jednou obrázky 7 až 10 a s pomocí nápovědy doplň tabulku 4!

LÉTO:
suché, vlhké;
horké, teplé, chladné;
krátké, dlouhé

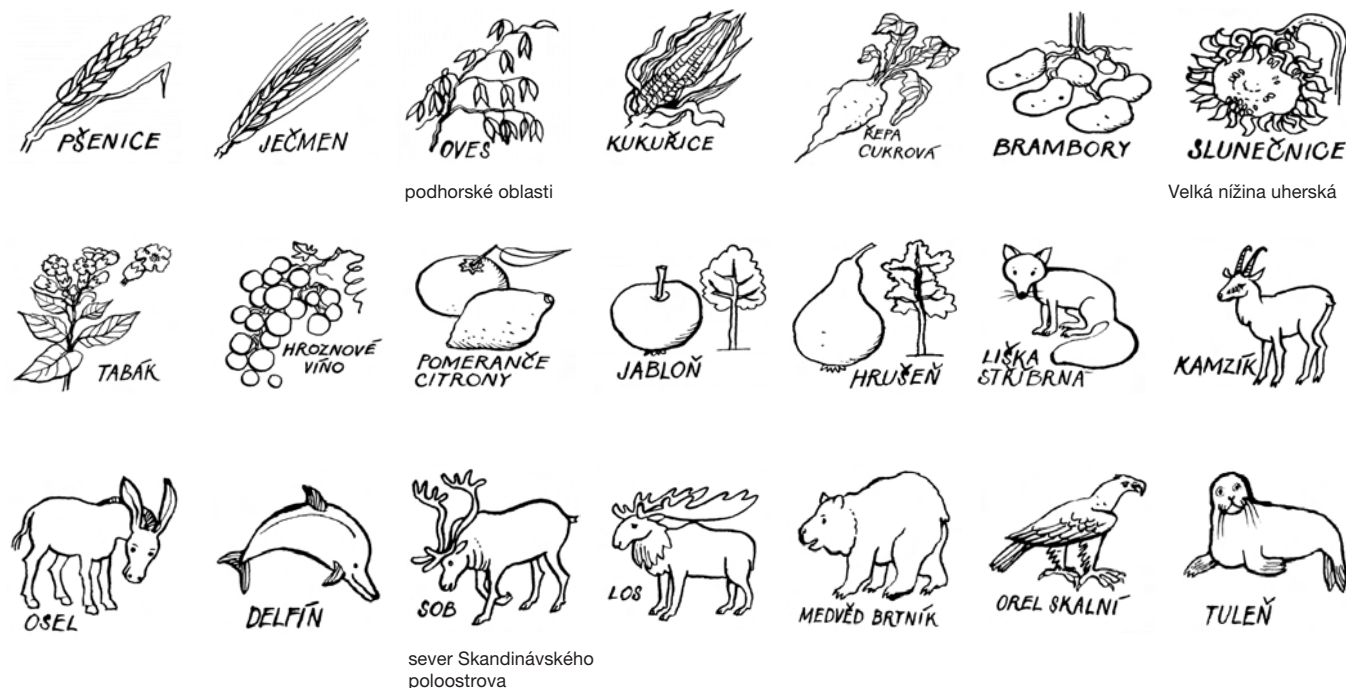
ZIMA:
sušší, vlhká, deštivá;
mrazivá, studená, chladná, mírná;
krátká, dlouhá

Tabulka 4

	Atény	Kiruna	Londýn	Praha
Charakteristika zimy:	mírná, poměrně teplá, deštivá, krátká			
Charakteristika léta:	horké, suché, dlouhé			
Velké či malé teplotní rozdíly mezi létem a zimou?	malé			
Ve které části roku spadne nejvíce srážek? Nebo snad prší rovnoměrně po celý rok?	od října do ledna			
Ve kterém podnebném pásu město leží?	subtropický			

6. Podnebí ovlivňuje výskyt a možnost pěstování různých druhů rostlin i živočichů. Na obrázcích jsou nakresleny rostliny a živočichové vyskytující se jen v určitých evropských oblastech. Tvým úkolem je obrázky vybarvit a potom ke každému z nich napsat některou z oblastí, kde jsou příhodné podmínky pro výskyt dané rostliny, stromu či živočicha. Připomínáme, že některé druhy rostlin i živočichů mají areál rozšíření velmi rozsáhlý!

Obr. 11

Rozmanitá tvář krajiny Evropy

Zvláště pro území střední Evropy je typické časté střídání různorodého charakteru krajiny: střídají se nížiny s pahorkatinami a vrchovinami či vysokými pohořími.

Napiš ke každému typu krajiny několik dalších příkladů.

	charakter krajiny	střední Evropa	ostatní Evropa
	NÍŽINY = ploché a rozlehlé území s pahorky.	Podunajská nížina	Pádská nížina
	PAHORKATINY A VRCHOVINY = zvlněná krajina se zaoblenými tvary, většinou bohatě zalesněná.	Středoněmecká vysočina	Francouzské středohoří
	VYSOKÁ POHOŘÍ = velké výškové rozdíly mezi údolními a strmými, do výše čnějícími vrcholy hor.	Vysoké Tatry	Pyreneje

Žebříček

Příklad žebříčku:

Písmeno A

Písmeno P

Uspořádejte soutěž ve třídě, kdo postaví během 5 minut z místopisných názvů nejdelší žebříček. Vytvořte jej tak, že pod sebe do řádků napíšete místopisné názvy, které začínají určeným písmenem a zároveň mají v každém následujícím řádku o písmeno více.

Je povoleno při hře používat atlas včetně rejstříku zeměpisných názvů. Jak zvolit písmeno? Jistě přijdete sami na nejrůznější způsoby – například rychle ukázat tužkou do psaného textu. Některá písmena abecedy nepoužívejte (písmena s háčkem, x, y, w, apod.), žebříček byste těžko sestavovali.

Podmínkou soutěže je, že každý hráč musí místopisný název napsaný ve svém žebříčku znát. Musí vědět, co název představuje (například město, záliv, řeku) a kde se nachází. Proto ten, kdo sestaví během 5 minut nejdelší žebříček, ještě nevítežil. Jeho prvenství potvrdí soupeři tehdy, až hráč v mapě správně ukáže všechna jím napsaná hesla.

Pravidla hry přizpůsobte vašim znalostem. Záleží na dohodě, zda se budou psát místopisné názvy z celého světa, nebo názvy jen z určité části světa (například z Evropy).

ANDY
ACCRA
ADAMOV
ALBÁNIE
AMAZONKA
ACONCAGUA
ADDIS ABABA
AFGHÁNISTÁN
ALJAŠSKÉ HORY
ARNHEMSKÁ ZEMĚ
ANDORRA LA VELLA
ANTIGUA A BARBUDA
ALSASKO-LOTRINSKO
ANDAMANY A
NIKOBARY

PÁD
PERU
PAMÍR
POLSKO
PEZINOK
PÁKISTÁN
PARDUBICE
PITTSBURGH
PENSYLVÁNIE
PHILADELPHIA
PEC POD SNĚŽKOU
PRAVČICKÁ BRÁNA

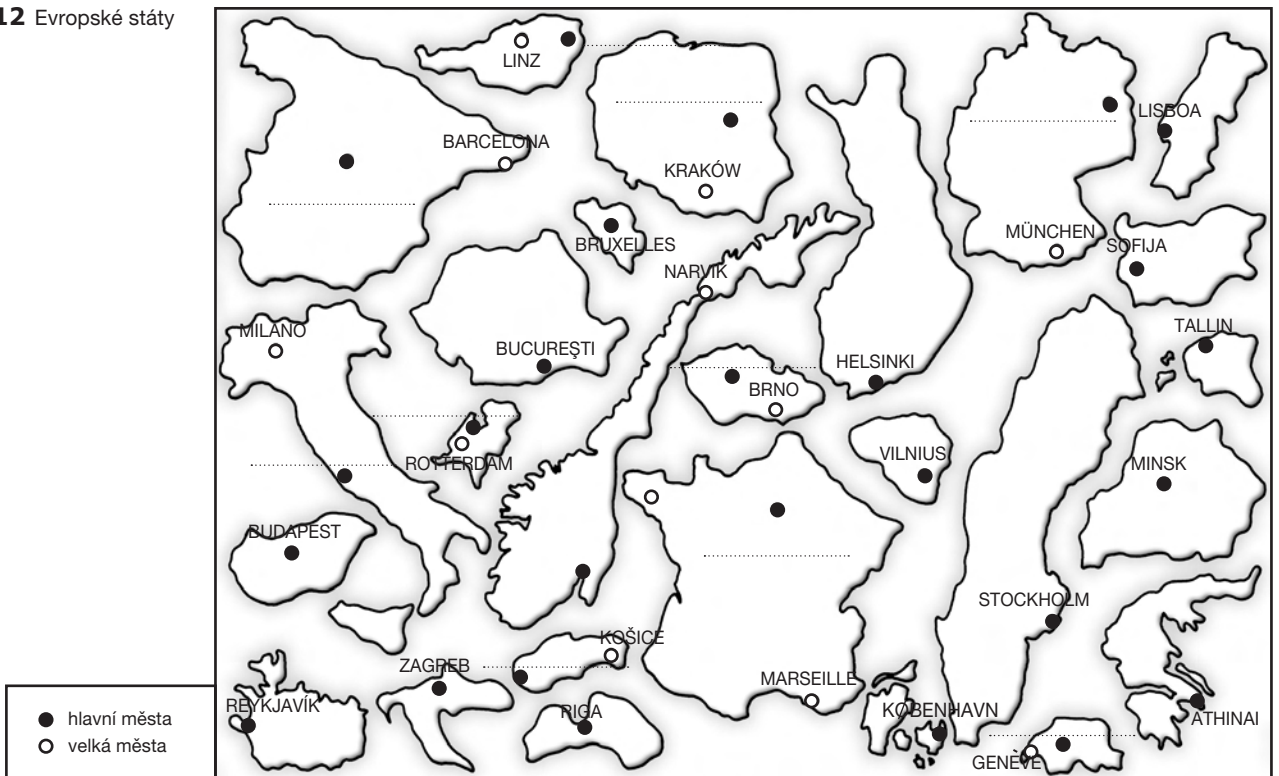
Písmeno V i W

VÁH
WIEN
VARNA
VLTAVA
VARŠAVA
VALENCIA
VANCOUVER
VIKTORIINY (vodopády)
VELIKONOČNÍ (ostrov)
VELKÁ PÍSEČNÁ (poušť)

Kolik států najdeme v Evropě?

Obr. 12 Evropské státy

Školní atlas světa

Poznáš evropské státy podle tvaru území? Je to těžký úkol, proto uvádíme i název hlavního nebo jiného významného města.

1. Uprav obrázek 12!

- Nejprve do jednotlivých obrysů napiš název státu (postačí zkratka). Potom dopiš chybějící názvy hlavních měst.
- Nyní můžeš obrázek 12 vybarvit. Červenou pastelkou vymaluj státy, jež mají přibližně stejnou rozlohu jako Česká republika. Modře zvýrazni státy, jejichž území je alespoň 4krát větší než území naší republiky.

2. V obrázku 12 jsou zakresleny jen některé evropské státy. Vyjmenuj alespoň pět států, které v obrázku chybí.

.....

.....

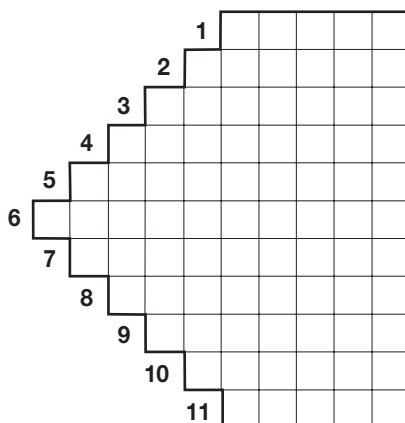
.....

.....

.....

Obr. 13 Přesmyčky: názvy evropských států

1. RS - I - KO
2. E - TÁ - I - LI
3. ME - KO - C - NĚ
4. RS - MA - ĎA - KO
5. KO - CA - VÝ - Š - RS
6. RV - TS - A - KO - CHO
7. PA - LS - NĚ - KO - Š
8. JI - NA - RA - UK
9. BÁ - AL - NI - E
10. N - DÁ - KO - S
11. C - KO - ŘE

3. Vylušti přesmyčky!

Hotovo?

Ukaž každý stát na mapě Evropy a vyhledej jeho hlavní město.

Pokus se vymyslet přesmyčky s názvy jiných evropských států a potom si je v lavici vyměňte.

Vejdeme se do Evropy?

Počet obyvatel v milionech	Vyjádřeno graficky	Státy
1		
5		Dánsko, Finsko
10		Česká republika, Belgie
		Nizozemsko
50 a více		

Tabulka 5

Poznáváme svět v číslech

Obr. 14

Připomínáme, že hustota zalidnění vyjadřuje, kolik obyvatel v průměru žije na 1 km² daného území. Například ve Švédsku je to 19 obyvatel na jeden km². Znamená to, že kdekoli v tomto státě, v úrodné jižní části stejně

jako na severu za polárním kruhem žije na každém čtverečním kilometru 19 obyvatel? Jistě že ne. Je to průměrná hodnota za celé území, která stírá rozdíly v rozmístění obyvatel uvnitř státu.

Vyhledej ve vhodné knize údaje o počtu obyvatel evropských zemí.

- Do tabulky zapiš evropské státy,
  - které mají zhruba stejný počet obyvatel jako Praha (1 milion);
  - ve kterých žije přibližně polovina obyvatel České republiky (5 milionů);
  - ve kterých žije zhruba stejný počet obyvatel jako v České republice (10 milionů);
  - jejichž počet obyvatel je alespoň pětinásobně větší než v České republice (50 milionů a více).
- Zjisti počet obyvatel Nizozemska a graficky jej znázorni do tabulky 5.
- Který stát Evropy má nejvíce obyvatel? Je to zároveň plošně nejrozsáhlejší evropský stát?

- Vytvoř mapu, která znázorňuje rozmístění obyvatel v Evropě.

Navrhujeme tento postup:

- Vyhledej tabulky s číselnými údaji o hustotě zalidnění jednotlivých evropských států.
- Do obrázku 14 barevně vyznač státy, které mají podobnou hustotu zalidnění. Jak to udělat? Vždyť hustota zalidnění v evropských státech se pohybuje v rozmezí hodnot 2,5 až 14 359 obyv./km². Číselnou řadu rozdělíme do pěti skupin (tab. 6).

Tabulka 6

Hustota zalidnění	Barva	Počet států
Méně než 50	žlutá	
50 - 99	oranžová	
100 - 149	červená	
150 - 199	modrá	
200 a více	černá	

U každého státu zakresleného v obr. 14:

- zjisti hustotu zalidnění,
  - rozhodni, do které skupiny stát patří a potom jej v obr. 14 správně vybarvi. Nakonec dopiš do tabulky 6, kolik států je vybarveno určitou pastelkou.
- c) Posuď, zda vybarvený obr. 14 podává správnou představu o tom, jak je obyvatelstvo v Evropě rozmístěno.

Kde je nás nejvíce?

Tabulka 7 Evropské oblasti s největším soustředěním obyvatelstva a ekonomických činností

Vymezené oblasti	Stát	Hlavní centra (velká města)	Charakteristika oblasti
Pás území od ústí Temže po Liverpool			Jedná se o oblast s největším soustředěním obyvatelstva, ekonomických, kulturních a politických činností v rámci státu.
Severní třetina území Francie včetně hlavního města			
Oblast v ústí řeky Rýna a Maasy			
Území středního toku Rýna a oblast Porúří			Objevuje se zde nejvíce pracovních míst, je zde nejméně nezaměstnaných.
Páderská nížina			Tady se zároveň nejvíce soustřeďují negativní jevy společnosti (nemoci, alkoholismus, drogy, kriminalita).
Hornoslezská pánev včetně Ostravské oblasti			

1. Důkladně si prohlédni mapku na obr. 15. Potom v tab. 7 barevně podtrhni všechny oblasti základního „banánu“- a doplň v tabulce s pomocí map Školního atlasu světa prázdná políčka. Nezapomeň ke každému názvu města připsat do závorky jeho správnou výslovnost.

Zvaž, zda charakteristika uvedená v tabulce se vztahuje na všechny oblasti.

Vyhledej na mapě Evropy alespoň čtyři území, ve kterých má hospodaření místních obyvatel poměrně malý dopad na krajinu.

.....

.....

.....

.....

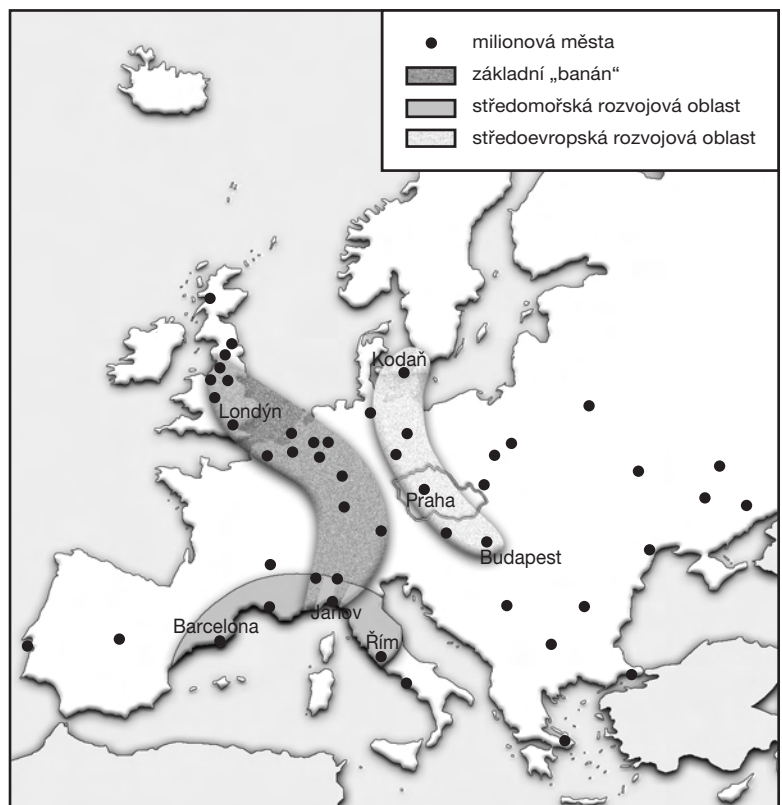
.....

.....

Jsou to oblasti s nejnižší hustotou zalidnění, leží zde sídla malých až středních velikostí.

Obr. 15 Mapa Evropy – rozvojové oblasti

2. Zbyde-li ti čas, označ na mapce v obr. 15 alespoň některá vyznačená města.

Zamysli se nad fotografiemi a vyplň tabulku. Tvoje odpovědi nemohou být úplné a nemusí se ani shodovat s odpověďmi tvých spolužáků. Povídejte si o tom ve třídě.

Obr. 16 Jak se žije na evropském venkově?

<p>Jak asi žijí lidé ve venkovském prostředí zobrazeném na fotografiích?</p>					<p>Venkovské prostředí, které dobře znám.</p>
<p>V jakých domech lidé žijí a jak jsou domy zařízeny?</p>					
<p>Co lidé pěstují na polích? Která zvířata chovají?</p>					
<p>Kde lidé pracují? Co vyrábějí?</p>					
<p>Má většína lidí auto nebo jiný dopravní prostředek?</p>					
<p>Jak asi lidé tráví svůj volný čas? Jak si hrají děti?</p>					
<p>Které problémy ztěžují lidem život?</p>					
<p>Žijí zde lidé v čistém prostředí (vzduch, voda, hluk)?</p>					

Evropská unie – prostor pro spolupráci

1. Nejprve pracuj sám. Ke každému řádku křížovky doplň charakteristický znak. Nevadí, že jste se o jednotlivých státech ve škole dosud neučili. Do volných řádek (1 - 12) napiš třeba charakteristiku, kterou vyčteš z map školního atlasu. Potom zjistíš, jak se úkolu zhostili tví spolužáci. Zbude-li vám čas, můžete si vymyslet obdobnou doplňovačku s vyřešenou tajenkou.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....

2. Tajenka na obrázku 17 je známa. Skrývá název významného společenství evropských států. Zopakujte si společně, co vše o něm víte.

- a) Které státy uvedené v obr. 17 **nejsou** členy Evropské unie?
- b) V křížovce v obr. 17 některé státy, které přijaly členství v EU, naopak chybí. Do mapy v obr. 18 barevně vyznač současné členské státy EU a žadatele o členství v této organizaci.

3. Popovídejte si ve třídě společně o tom, jak se promítá vstup Česka do Evropské unie na život našich obyvatel. Přímých i nepřímých, pozitivních i negativních dopadů je mnoho, nemusíte proto řešit pouze otázky, které skrývá naše nápověda.

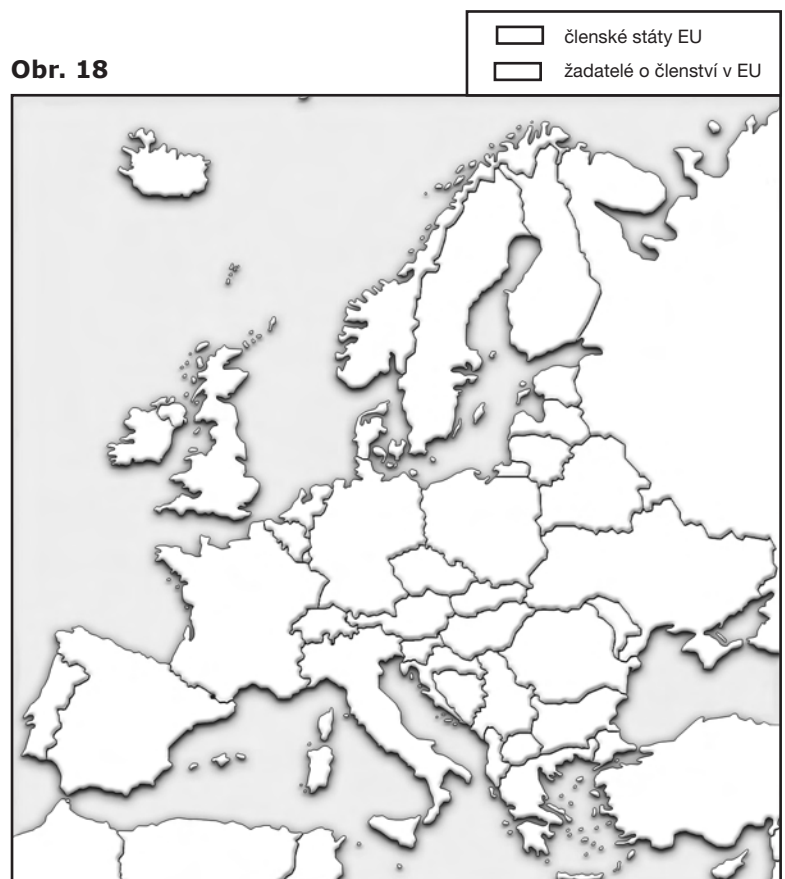

- Máme kvalitnější životní prostředí?
- Změnily se výrazně ceny potravin a spotřebního zboží?
- Zvýšila se průměrná nezaměstnanost?
- Je větší výběr kvalitnějšího zboží a služeb?
- Zlepšilo se fungování státní správy?
- Zvýšila se kriminalita?
- Můžete snadněji cestovat v zahraničí?
- Zvýšily se rozdíly v možnostech rozvoje jednotlivých měst a venkovských oblastí?
- Jaké změny nastaly ve struktuře našeho hospodářství?
- Zvýšila se životní úroveň obyvatel Česka?

Obr. 17 Obrácená doplňovačka s vyřešenou tajenkou.

Obr. 18

Obrázkový deník z cest

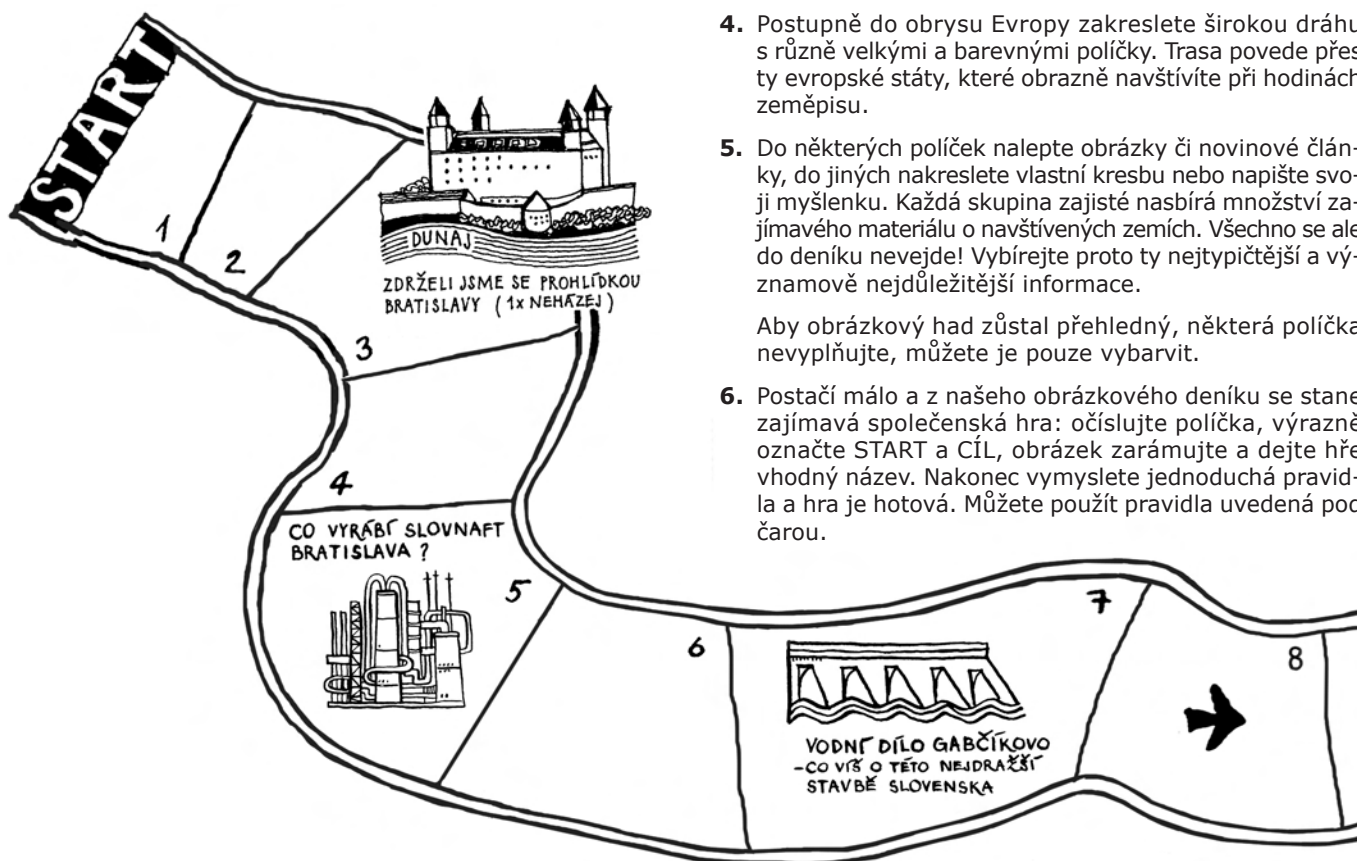
Je čas vydat se na cestu po Evropě. Nejprve navštívíme naše sousední státy, poté jako by objedeme Evropu po směru hodinových ručiček. Přidej se k nám! Každý správný cestovatel si zaznamenává dojmy z cest do deníku. A co vy? Co kdybyste si zpracovali společně ve skupinách obrázkový deník.

Jak na to jít?

1. Prohlédněte si další stránky pracovního sešitu. Na některých z nich najdete ukázky našeho deníku. Je to jakýsi obrázkový had, tvořený různě velkými políčky.
2. Po několik týdnů sbírejte fotografie, poštovní známky, obrázky i články z novin a časopisů, které přinášejí zajímavé informace o evropských zemích.
3. Požádejte vaši paní učitelku (či pana učitele), aby vám na velký arch balicího papíru načrtnula obrys evropského kontinentu. Ostatní již zvládnete sami.
4. Postupně do obrysu Evropy zakreslete širokou dráhu s různě velkými a barevnými políčky. Trasa povede přes ty evropské státy, které obrazně navštívíte při hodinách zeměpisu.
5. Do některých políček nalepte obrázky či novinové články, do jiných nakreslete vlastní kresbu nebo napište svoji myšlenku. Každá skupina zajisté nasbírá množství zajímavého materiálu o navštívených zemích. Všechno se ale do deníku nevejde! Vybírejte proto ty nejtýpichtější a významově nejdůležitější informace.

Aby obrázkový had zůstal přehledný, některá políčka nevyplňujte, můžete je pouze vybarvit.

6. Postačí málo a z našeho obrázkového deníku se stane zajímavá společenská hra: očísľujte políčka, výrazně označte START a CÍL, obrázek zarámčujte a dejte hře vhodný název. Nakonec vymyslete jednoduchá pravidla a hra je hotová. Můžete použít pravidla uvedená pod čarou.

PRAVIDLA HRY

1. Hraje se libovolnými figurkami a hrací kostkou.
2. Aby vás hra opravdu pobavila i poučila, hrajte nejlépe ve třech nebo ve čtyřech.
3. Hráči hází kostkou a postupují vpřed o příslušný počet políček. Pokud některý hráč postoupí svou figurkou na políčko, kde stojí spoluhráčova figurka, musí spoluhráč zpět na start.
4. V některých políčkách jsou uvedeny obrázky s textem. Jestliže se hráč dostane na takové políčko a dokáže k obrázku něco zajímavého povědět, hází kostkou ještě jednou. Pokud neumí problém či událost vysvětlit, jedno kolo nehraje. Postup hráče vpřed se může navíc urychlit nebo zpomalit, postaví-li se figurkou na políčko s pokynem, jak postupovat dál (vpřed či vzad).
5. Zvítězí hráč, jehož figurka se dostane jako první do cíle.

Věnujme pozornost úpravě mapky na obrázku 19.

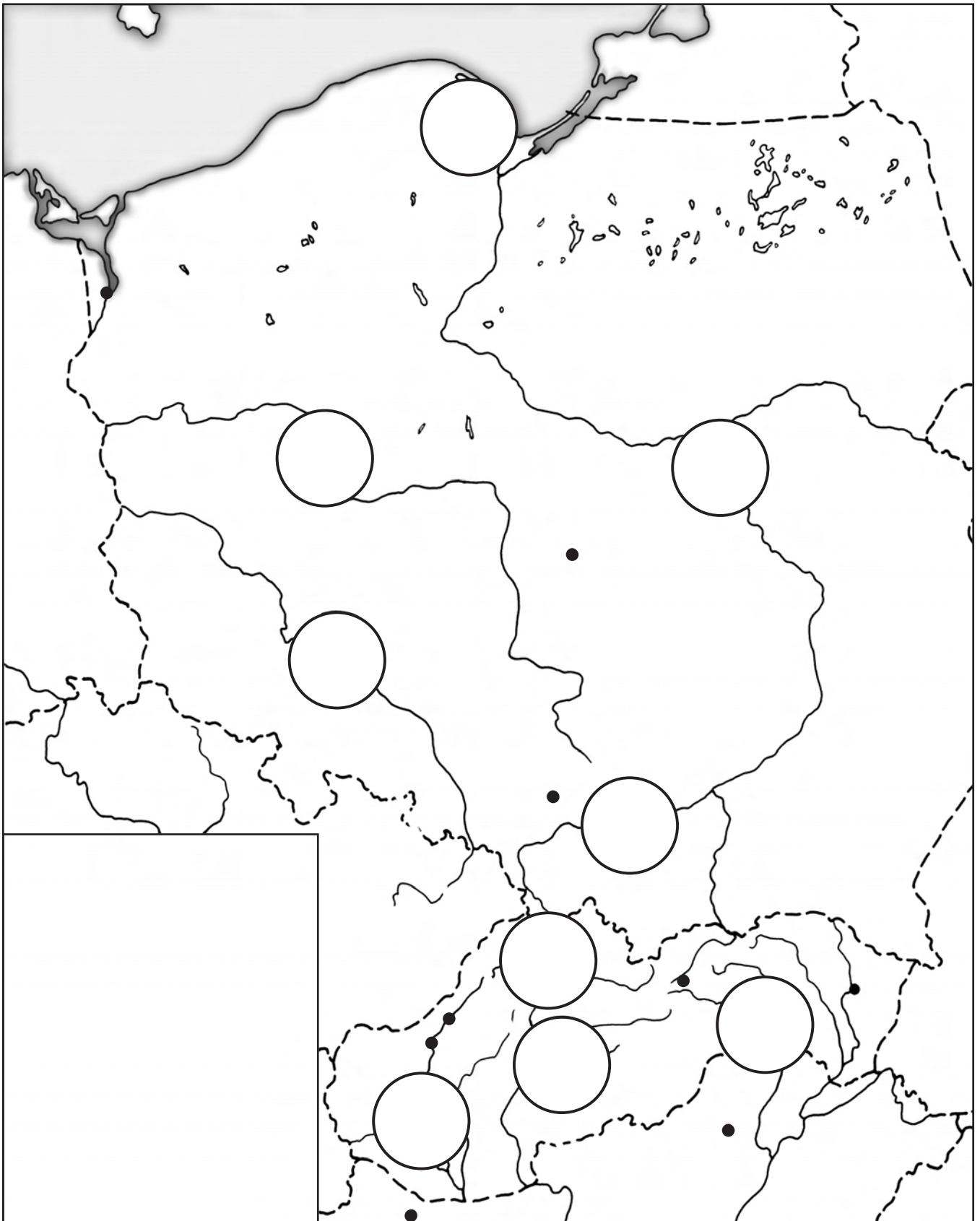
- a) Dole na stránce vystřihni kolečka se slovenskými a s polskými městy a opatrně je vlep na správné místo do této mapky. Pojmenuj ostatní vyznačená města.
- b) Nyní již můžeš mapku vybarvit. Modrou pastelkou obtáhni nakreslené řeky a dokresli hraniční řeky Du-

naj, Lužickou Nisu, Odru a Bug. Vybarvi a pojmenuj rozsáhlé vodní plochy, rozlehlé nížiny, plošiny, vrchoviny a vysoká pohoří. Nezapomeň doplnit legendu mapky!

- c) Lokalizuj do mapy a pojmenuj alespoň pět kulturních památek zařazených do seznamu UNESCO.

Vítejte pod Tatrami!

Obr. 19

Plán cesty:

Nejprve navštívíme naše slovanské sousedy. Čeká nás zastavení v Polsku a na Slovensku.

Do widzenia Polsko, do videnia Slovensko

1. Jižní část Polska je nejlidnatější a zároveň nejprůmyslovější oblast země. Které nerostné suroviny se zde těží?

Které průmyslové závody zde asi najdeme?

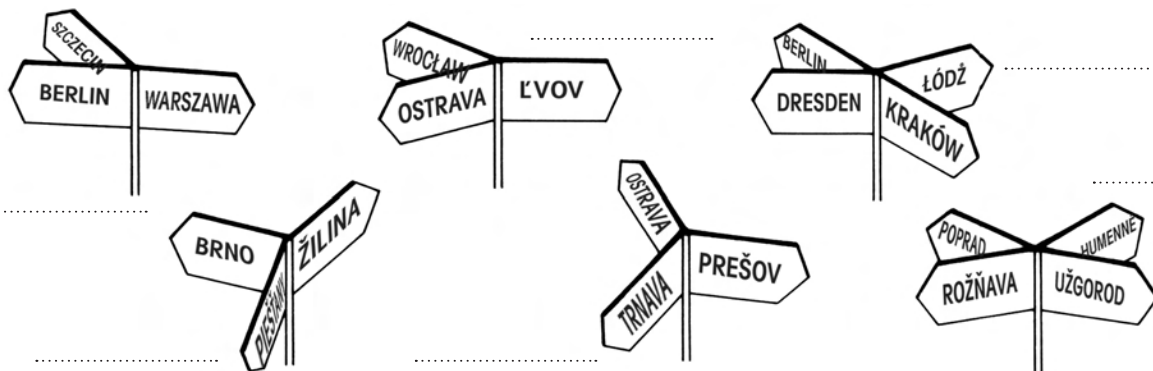
Napiš alespoň pět velkých měst Slezska.

Bratislava, Košice, Kraków, Poznań, Trenčín, Warszawa, Wrocław, Žilina

2. V obr. 20 směrové ukazatele sledují přímý směr mezi městy. Napiš ke každému z nich název města, ve kterém bys jej mohl spatřit. (V nápovědě máme záměrně o dvě města navíc!)

Obr. 20

3. Vyznač šipkou, která charakteristika se vztahuje ke Slovensku, a která k Polsku.

Charakteristika	
←	Země jednotvárných rovin, jezer a drobných políček
	Země hor, kotlin a rozsáhlých nížin
	Lesy na více než čtvrtině území
	Velké nerostné bohatství
	Jeden z nejlidnatějších států Evropy
	Mnoho obyvatel (přes 6 milionů) v zahraničí
	Nerovnoměrné rozmístění průmyslové výroby
	Nejdůležitější průmyslová oblast na jihu země
	Nejvýznamnějším odvětvím strojírenství, hutnictví a petrochemie
	Výroba elektřiny zejména v tepelných elektrárnách
	Poměrně vysoká nezaměstnanost
	Země ovčích sýrů (bryndza, parenica, korbačík, oštiepok), halušek a borovičky
	Člen Evropské unie a NATO

Některá tvrzení jsou platná pro obě země!

Dobrý den Rakousko, Švýcarsko, Německo! Guten Tag!

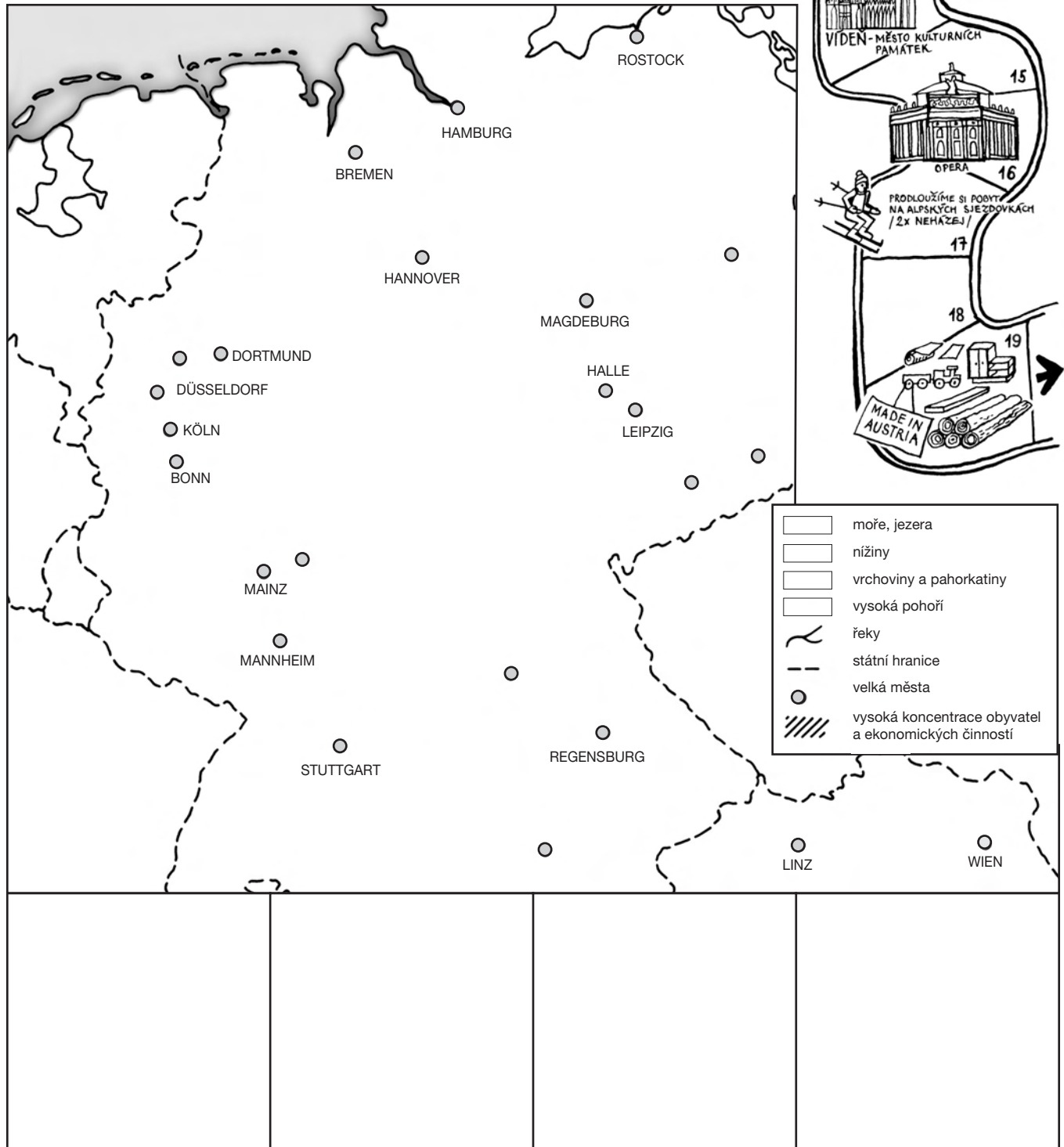
Oblast Alp máš již asi nalepenou (podle pokynů ze strany 4). Zbývá ještě dokreslit mapu Německa a celý obrázek vybarvit.

1. Zvýrazni červenou pastelkou státní hranice a dopiš do obrázku názvy sousedních států. Barevně vyznač nížiny, pohoří středních výšek i nejvyšší evropská pohoří.
2. V alpských zemích obtáhni modrou pastelkou zakreslené řeky a na celém zobrazeném území dokresli tok řeky Rýna, Labe, Odry a Dunaje. Není to těžký úkol, když si uvědomíš, na kterých řekách leží vyznačená města. U některých měst chybí jejich názvy, doplň je.

Plán cesty:

Nyní navštívíme našeho jižního souseda – Rakousko, podíváme se do Švýcarska a pak přes celé Německo vzhůru na sever. Potom...

Obr. 21

Navštívená města

Hlavní město Rakouska, leží na Dunaji, vyznačuje se četnými kulturními památkami (císařský zámek Schönbrunn, dům sv. Štěpána aj.). Jedno z center bývalé Habsburské říše, v minulosti i dnes sídlo s významnou českou menšinou.

Největší německý přístav a obchodní centrum při ústí řeky Labe. Město je spolkovou zemí SRN.

Malebné rakouské město v podhůří Alp známé hudebními festivaly. Stalo se střediskem hudby i proto, že se zde narodil W. A. Mozart.

Město pivních festivalů, sídlo koncernu BMW a hlavní město Bavorska.

Sídlo mnoha mezinárodních organizací (evropské sídlo OSN, ústředí Mezinárodního Červeného kříže, středisko evropského jaderného výzkumu aj.) ležící na břehu velkého švýcarského jezera při francouzských hranicích.

Mezinárodní turistické středisko uprostřed Alp, dějiště zimních olympijských her v roce 1964 a 1976.

Největší německé město s více než 3 miliony obyvatel, donedávna rozdělené státní hranicí.

Velké obchodní město a dopravní uzel na Mohanu s letištěm mezinárodního významu.

Město na Labi nedaleko našich hranic s rozbombardovaným centrem na konci druhé světové války, proslulé kulturními a uměleckými sbírkami (obrazárna Zwinger).

1. Do obdélníků dopiš názvy navštívených měst.

2. Potom urči pořadí (číslice dopiš do čtverečků), v jakém jsme města navštívili. Uvědom si, že jsme vyjžděli z Prahy a snažili jsme se ujet co nejkratší trasu.

3. Znáš ještě další města v Rakousku, ve Švýcarsku a v Německu? Napiš jejich názvy:

.....

.....

.....

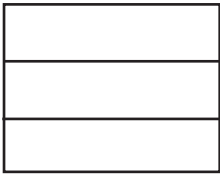
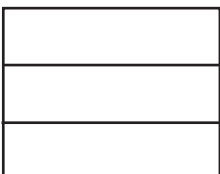

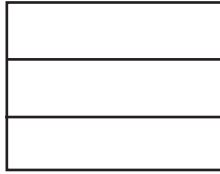

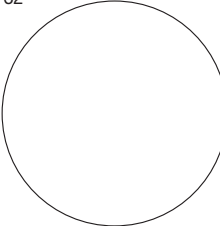
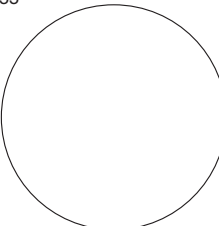
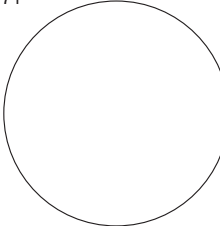

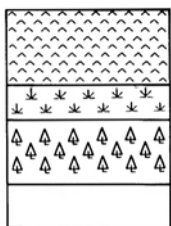
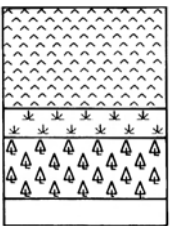
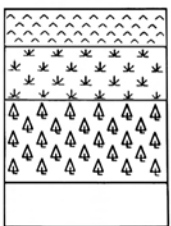
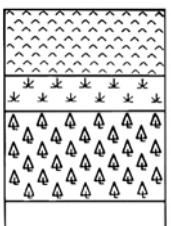
4. Vrátime se ještě k mapě navštívených zemí (obr. 21).

a) Barevně vyznač hlavní města spolkových zemí Německa.

b) Vyšrafuji oblasti s výraznou koncentrací obyvatelstva i hospodářských aktivit.

c) Zakresli do mapy dálnice, které spojují Prahu s hlavními centry Německa.

Jak znáš naše sousední státy

1. Název státu	SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO (D)	POLSKÁ REPUBLIKA (PL)	RAKOUSKO (A)	SLOVENSKÁ REPUBLIKA (SK)	
2. Hlavní město					
3. Státní vlajka					
4. Státní měna					
5. Úřední jazyk					
6. Rozloha území (tis. km ²)	357,0	312,7	83,9	49,0	
7. Počet obyvatel (v milionech)	82,4	38,6	8,2	5,4	
8. Podíl obyvatel bydlících ve městech (%)	90	62	55	71	
					
9. Největší města					
10. Oblasti s výrazným soustředěním obyvatelstva a ekon. činností	Porúří	Dolní Slezsko	Vídeňská pánev	Pováží, Košice – Prešov	
11. Struktura využití půdy (v %)					
12. Co se v zemi hlavně pěstuje?					
13. Co se v zemi hlavně těží?					
14. Obchodní partneři					
15. Turisticky zajímavé oblasti či města					
16. Umělecké, vědecké, politické osobnosti					
17. Současné problémy obyvatel					

V každém terčovém grafu (řádek 8) namaluj do výřezu představující relativní počet městského obyvatelstva symbol hlavního města.

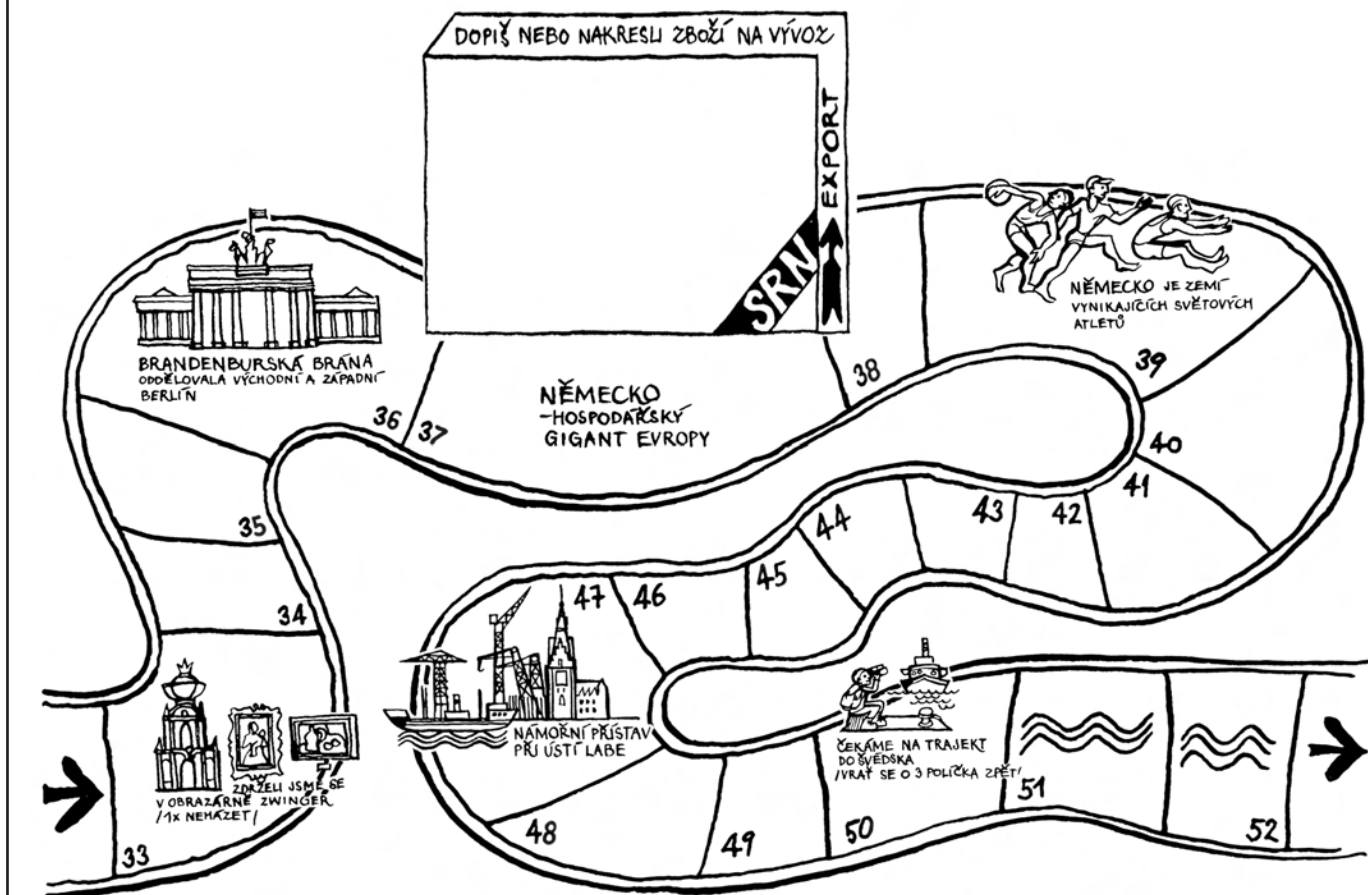
Státy ve střední Evropě

Pozorně si pročti (ne)pravdivá tvrzení.
Obsah jednotlivých vět si ověř ve školním atlasu
a v učebnici zeměpisu.

- a) Dokážeš ke každému řádku povědět něco navíc?
b) Zakroužkuj pravdivá tvrzení. Nespleť se. Spojíš-li v ob-
rázku 23 body nesoucí čísla vět s pravdivým obsahem,
dokreslíš Skandinávský poloostrov.

(Ne)pravdivá tvrzení

1. Povrch území Německa pozvolna klesá směrem od severu k jihu.
2. Řeky Odra a Lužická Nisa tvoří přirozenou státní hranici mezi Německem a Polskem.
3. Alpské země leží na rozhraní úmoří Severního, Středozevního a Černého moře.
4. Řeka Dunaj pramení v Německu a dále protéká Rakouskem, Slovenskem, Maďarskem i Slovinskem.
5. Podnebí Německa je mírné, směrem od severu k jihu nabývá kontinentálnější ráz.
6. Rýn pramení ve Švýcarsku a ústí v Nizozemsku do Baltského moře.
7. Bern je hlavním městem Švýcarska, Budapešť Maďarska a Lublaň je metropolí Slovinska.
8. V rámci Německa je největší soustředění obyvatelstva i průmyslu v rýnsko-ruhrské oblasti.
9. Rakouská republika má stejně jako Německo spolkové uspořádání. K České republice se přimykají spolkové země Horní a Dolní Rakousy.
10. Obyvatelstvo Švýcarska hovoří čtyřmi úředními jazyky.
11. K nejchudším evropským oblastem s vysokou mírou nezaměstnanosti patří Pováží, Porýní a Slezsko.
12. V Rakousku i ve Švýcarsku žije méně obyvatel než v Česku.
13. Maďarsko je země úrodných nížin, Balatonu, vína a kuchařských specialit (guláš, čabajka, uherský salám aj.).
14. Slovinsko má menší rozlohu a nižší počet obyvatel než Slovensko.
15. Západní část Rakouska představuje nejvíce osídlenou a hospodářsky nejdůležitější oblast země.
16. Polsko je natolik rozlehlá země, že by se do ní vešlo Maďarsko, Rakousko, Slovensko, Slovinsko i Švýcarsko.

Co nás čeká na severu Evropy?

Plán cesty:

... několik dní pobudeme na severu Evropy. Projedeme napříč Skandinávským poloostrovem až za severní polární kruh a potom se vrátíme přes Dánsko do západní Evropy.

1. Nevím, které ošacení si mám vzít s sebou. Plánujeme strávit začátkem června dva dny v norském přístavu Narvik. Budeme se moci koupat v Norském moři?

Vybarvi ošacení, které si zabalíš do kufru.

2. Podle pokynů z předcházející stránky máš již připravenou mapku severní Evropy. Nastal čas obrázek 23 barevně upravit.

a) V obrázku 23 dokresli velká jezera a vybarvi i ostatní vodní plochy.

b) Přibližně označ, kde se rozkládají zemědělské oblasti s intenzivně využívanou ornou půdou (nezapomeň na Jutský poloostrov), souvislé plochy s lesními porosty a oblasti neplodné.

Obr. 22

Mapa: Evropa
– zemědělství,
lesní hospodářství
a rybolov

Obr. 23

3. Podtrhni severoevropská města: København, Ottava, Malmö, Melbourne, Detroit, Göteborg, Helsinky, Oslo, Bogota, Narvik, Johannesburg, Stockholm.

Zkontroluj, zda jsou všechna uvedena v obrázku 23. Chybějící města zakresli.

Zjisti, jak se názvy měst správně vyslovují.

Rejstřík
ve školním
atlasu

4. a) Ropa, zemní plyn, černé a hnědé uhlí, železná ruda, měď, zinek. Vyber z těchto nerostných surovin ty, jejichž vydatná ložiska se nacházejí v severní Evropě a pomocí mapových značek zakresli do obrázku 23 jejich naleziště.

b) V publikaci *Poznááme svět* v číslech vyhledej tabulku, ve které zjistíš státy s největší těžbou železné rudy na světě. Které evropské státy mezi ně patří?

Vytěží Švédsko ročně poměrně velké množství rudy či nikoliv? Vyjádři svoji odpověď písemně:

(Připomínáme, že většinu vytěžené železné rudy Švédsko vyváží!) Zjisti, proč se železná ruda vůbec těží:

Země fjordů, jezer a lesů

1. Ve Finsku 2/3 plochy státu a ve Švédsku více než polovina území je pokryta lesy. Zkontroluj, zda jsi v obrázku 23 neopomněl toto přírodní bohatství skandinávských zemí barevně zvýraznit.

a) Posuď míru zalesnění České republiky ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi (viz obr. 24). Vyjádři svoji představu několika větami:

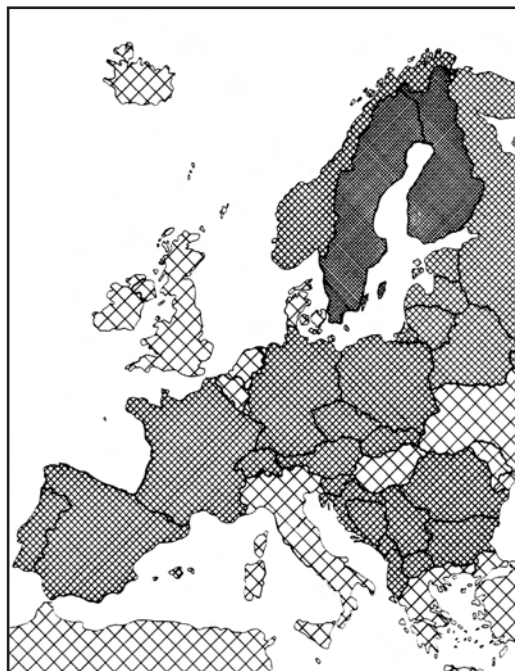
.....
 .....
 .....

2. a) Vypátrej za pomoci obrázku 25, které evropské státy vyloví nejvíce ryb v severní části Atlantiku. Jsou to tyto státy:

1.....
 2.....
 3.....
 4.....

b) Vybarvi obrázek 25. Nezapomeň na státní vlajky!

c) Výlov ryb v Severním i v Norském moři se provádí po celý rok. Jak je možné, že moře v těchto severních zeměpisných šířkách nezamrzají?

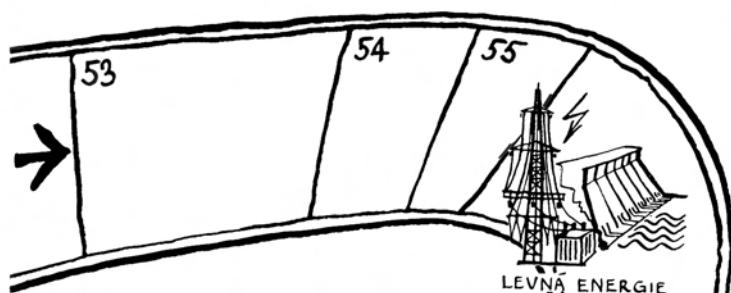

Podíl zalesněné plochy na celkové rozloze státu

■ více než polovina
 ▨ 25 – 50 %
 ▩ méně než čtvrtina

Obr. 24

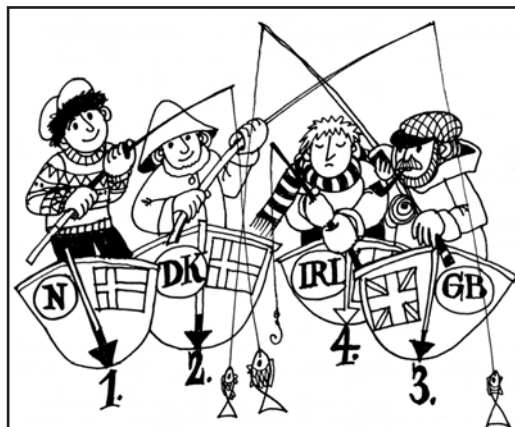
Obr. 25

3. Který stát(y) ze severu Evropy se ti vybaví, když se řekne země ...

- bojovných Vikingů a námořníků
- tisíců jezer, bažin a nekonečných lesů
- nekonečných hor, tundry, ledovců a vodopádů
- ohně (sopky), gejzírů, termálních pramenů a ledovců
- fjordů a tisíce ostrovů
- oceli a kvalitních aut
- sauny a Santa Clause
- mléka, másla a piva
- půlnocního slunce a trolů (skřítkové)
- zimních sportů
- rybářů a „drsných lidí“
- slavného spisovatele pohádek H. CH. Andersena?

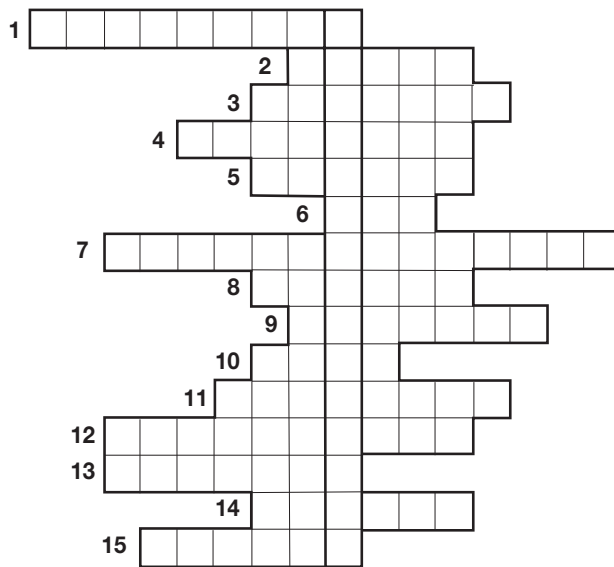
DNES SLUNCE NEZACHÁZÍ ZA OBZOR, PROTO POJEDEME CELÝCH 24 HODIN /HÁZEJ JEŠTĚ JEDNOU !/

UMĚLÉ OSTROVY V SEVERNÍM MOŘI

Stránka zábavy a poučení

1. Výstavné moderní město rozkládající se na mnoha ostrovech při Mälarenském jezeře.
2. Největší průmyslové centrum a dopravní uzel severu Evropy ležící na ostrově Sjaelland (český výraz).
3. Jedním z hlavních zdrojů obživy obyvatel severovýchodních zemí je ..... , prováděný jak na řekách a jezerech, tak hlavně na moři.
4. Mělký a v zimě zamrzající záliv, u kterého leží nejseverněji položený švédský přístav Luleå.
5. Ostrovní stát výjimečný svými ledovci, sopkami, gejzíry a horkými prameny.
6. 21. prosince na území kolem severního polárního kruhu vůbec nedopadají sluneční paprsky. Tento den je zde polární .....
7. Rozsáhlá zalesněná oblast ve středním Finsku s množstvím jezer a bažin: Finská .....
8. Poloostrov, na kterém se rozkládá část území Dánska.
9. Zarovnaný povrch, množství jezer a bažin, hluboké zálivy, bludné kameny – to jsou stopy dokazující činnost pevninského .....
10. Největší hospodářské, politické i kulturní středisko Norska, které je položeno v 100 km dlouhém fjordu v jižní části země.
11. Druhé největší město, průmyslové středisko i námořní přístav Švédska.
12. Nejseverněji položené město Evropy.
13. Stát vyvážející dřevo, dřevařsko-papírenské výrobky, ocel, řadu strojírenských výrobků (např. automobily Volvo, Saab, letadla, obráběcí roboty, spojovou techniku aj.).
14. Průmyslově zemědělský stát na severu Evropy s nejvyšším podílem orné půdy na světě.
15. Úzké zálivy zařezávají se hluboko do vnitrozemí Skandinávského poloostrova.

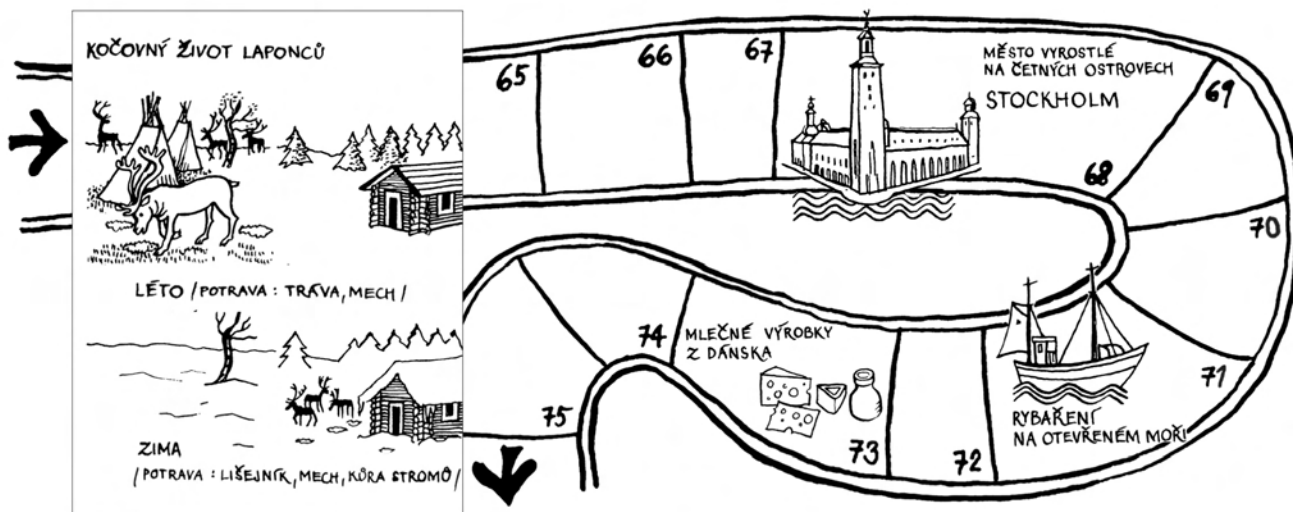

Obr. 26

Tajenka:

Tajenka skrývá výrobek, kterým se ve světě proslavily i finské a švédské firmy. Vzpomeň si na jejich názvy?

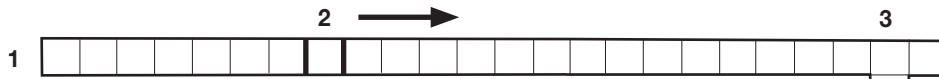
Doplnit křížovku za pomoci školního atlasu není těžký úkol. Pokus se rozšířit jednotlivé často heslovité tvrzení o další informace. To již vyžaduje tvého „filipa“.

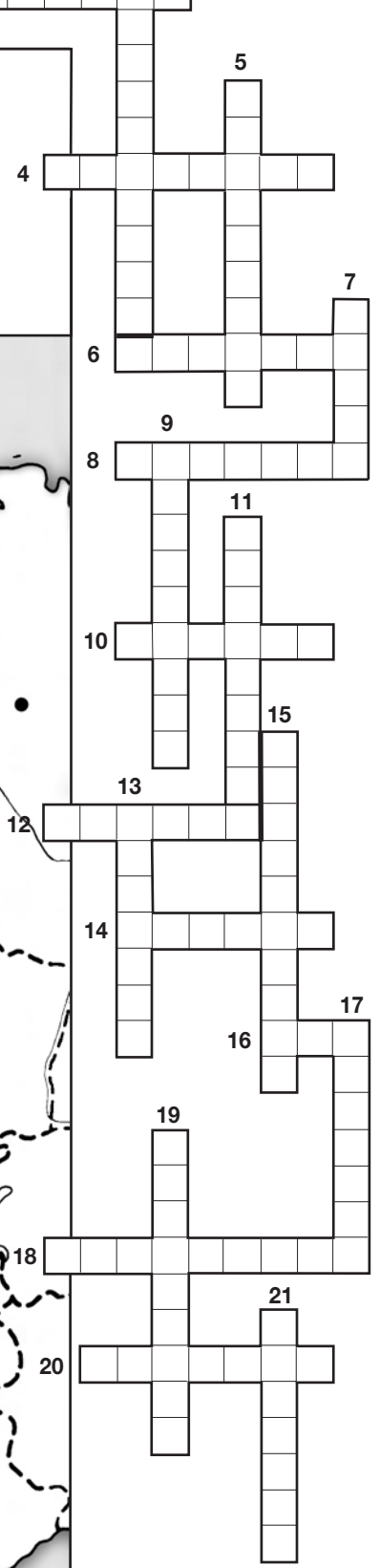
Sem nalep okraj čistého listu papíru. Vznikne ti tak jakýsi papírový skládací poloostrov v pracovním sešitě, na kterém pokračuj s obrázkovým deníkem. Zaznamenávej si poznatky z cest po severní Evropě, nalep si obrázky, kresli mapky a grafy.

Zdravíme západní Evropu!

Obr. 27

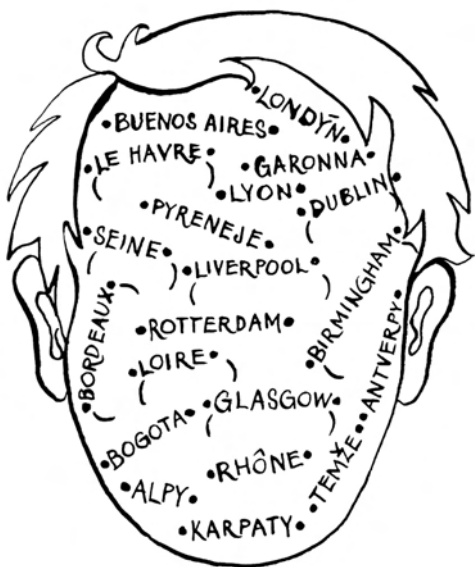
Vysvětlivky:

Legendu ke křížovce najdeš na stránce 27.

Hallo (čti helou) země Beneluxu, hallo Británie, Irsko, bon jour (čti bon žúr) Francie

Obr. 28

Plán cesty:

Několik dní se zdržíme na západě evropského kontinentu. Navštívíme země Beneluxu, ostrovní stát Británii, nahlédneme do Irska a potom naše cesta povede napříč Francií do zemí jižní Evropy.

Správný cestovatel by měl mít mapu oblasti, které chce navštívit. Tak si ji společně připravíme.

- Do mapky na obrázku 27 barevně zvýrazni významné přírodní celky (např. vysoká pohoří, velké řeky, rozsáhlé nížiny, lesy apod.)
- V hlavě se mi honí množství místopisných názvů. Nevím ale, co je co, natožpak kde co leží. Pomoz mi zorientovat se v území:
  - Vyškrtěj v obr. 28 názvy řek, pohoří a měst, které neleží v západoevropských zemích a zbylé názvy správně umísti do mapky v obrázku 27.
(Kontrola: Vyškrtáno celkem ..... názvů.)
  - Pod některými názvy v obrázku 28 je umístěna prázdná závorka. Dopíš do ní správnou výslovnost zeměpisného názvu.
  - Do mapky západní Evropy (obr. 27) napiš názvy ke všem vyznačeným městům. Na správné místo připiš název oblasti zvané Randstad.

3. Tento úkol můžete dělat společně ve dvojicích.

- Nad mapou západoevropských zemí určete oblasti s příznivými podmínkami pro zemědělství. Potom každý sám vyjádří do mapky v obrázku 27 pomocí vlastních obrázků nebo značek výrazné zaměření vytypovaných zemědělských oblastí (např. pěstování obilí, vinné révy, zeleniny, chov skotu na mléko, pastevectví).
- Zvažte, které oblasti západoevropských zemí mají výrazné nakupení průmyslové výroby a jaké je jejich zaměření (všechny vyspělý průmysl, výrazná specializace na těžký průmysl, na těžbu ropy apod.). Sami se rozhodněte, jakým způsobem vaši představu znázorníte do mapky. Nezapomeňte, že do mapky na obrázku 27 se vejde jen to významově nejdůležitější.

Kdo sestaví z těchto písmen nejvíce názvů velkých měst západní Evropy a zároveň je správně ukáže na mapách školního atlasu, ten vyhrává! (Jednotlivá písmenka můžeš použít i vícekrát.)

A B D E
G I L M
N O R S
T U W Y

Školní atlas světa

Doplň do tabulky západoevropské státy, pro které platí uvedená charakteristika.

Charakteristický znak	Stát (státy)
Země dešťů, mlh a zelených travníků	
Poměrně málo lesů, převládají nížiny	
Podnebí mírné, oceánské	
Země větrných mlýnů, květin, dřeváků a sýrů	
Země velmi pestrá a bohatá (úrodné nížiny, horské štíty, údolí lemovaná vinicemi, země pohádkových hradů a parků)	
Převažují zelené louky a pastviny, častá rašeliniště, močály a jezera	
Značná část území získaná v trvalém „boji s mořem“	
Dolní toky velkých řek protkány hustou sítí kanálů	
Dovoz značného množství potravin	
Vyspělá námořní doprava	
všechna ekonomická odvětví na vysoké úrovni	
Země světoznámé kuchyně, výborných vín a sýrů	
Země kvalitní oceli, skla, krajky a vlámských malířů	
Politické a obchodní centrum sjednocené Evropy	
Vynikající osobnosti ve všech sférách lidské činnosti	
Člen Evropské unie	

Západoevropská velkoměsta

Altoj Blanko. Dnes jsem na kafe usilovně vzpomínala. Procházeli jsme nádherné zahrady na břehu Temže, ke kterým přiléhá rozsáhlý palác Louvre. Tady by se si líbilo! K obědování Louvre jsme strávili celé dopoledne, a přesto jsme zcela čili vše prohlednou. Na odpoledne máme objednanou okružní jízdu po městě. Jsem ráda, že mě bolí nohy! Snad nás zastaví před Eiffeloví věží, Vítězný oblak a ke katedrále Nôtre Dame. Chdela bych vidět i sídlo prezidenta - Elzevický palác a samozřejmě si nedávám už přehled po některé a nejnávštěvnější části města. Nezapadl bych šel sama, abych měla vyhubrad atmosféru - horovny obchody, hotely, kavárny, kina, lozky, reklamy, módní obléčení. Ani bych nevěděla, se si nacházíme ve městě úplně

Paulina! Ki potkávám ve rajónu města je tu možná oklání, kanción, puda. abak mouti. A líbu lídi co tu jítu na kafe! Zaujaly mě i domy a stromy jak stál v Rielovic. zádu nádu. Jsem krásná slava, myslím je jay katali kupti a rhyaci vědění v 17.-18. století. A katepys nádu ki možná námořnická lodi katedrále, co kati v pítlanu! Měste by se ki tu kate líkta. Dava ki ná kati, Altoj Janou!

Altoj Janou

Stoora

Blanka Karlová

Na vyluču 5

Semily

Sotva jsem sem přišla, museli jsme na obědku moderního štedu město. Ciny. Zás nádu máme musel něduo památka nezanadit! Npochela mě katedrále sv. Pavla, protačí se katedrále Nelsona a Wellingtona. To jsou si dáme angličtí vojáckí. To mě šelka srami na kladí krou. To je (kdo) ki probíhá křižový kroug

Janou

Markin Horák

Blanská 10

Radštrady

Czech Rep.

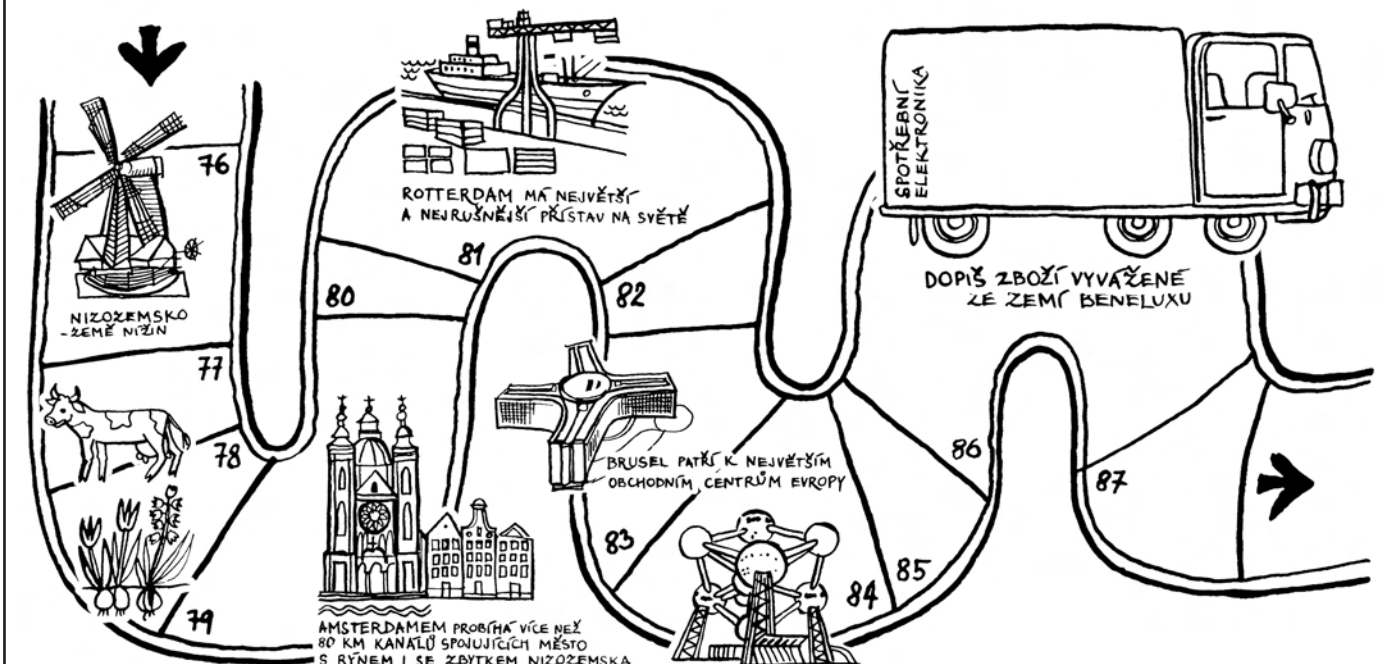
Naši kamarádi posílají domů pozdrav z putování po západní Evropě. Poznáš, ve kterém městě se právě nachází

- Honza .....
- Petr .....
- Jana .....

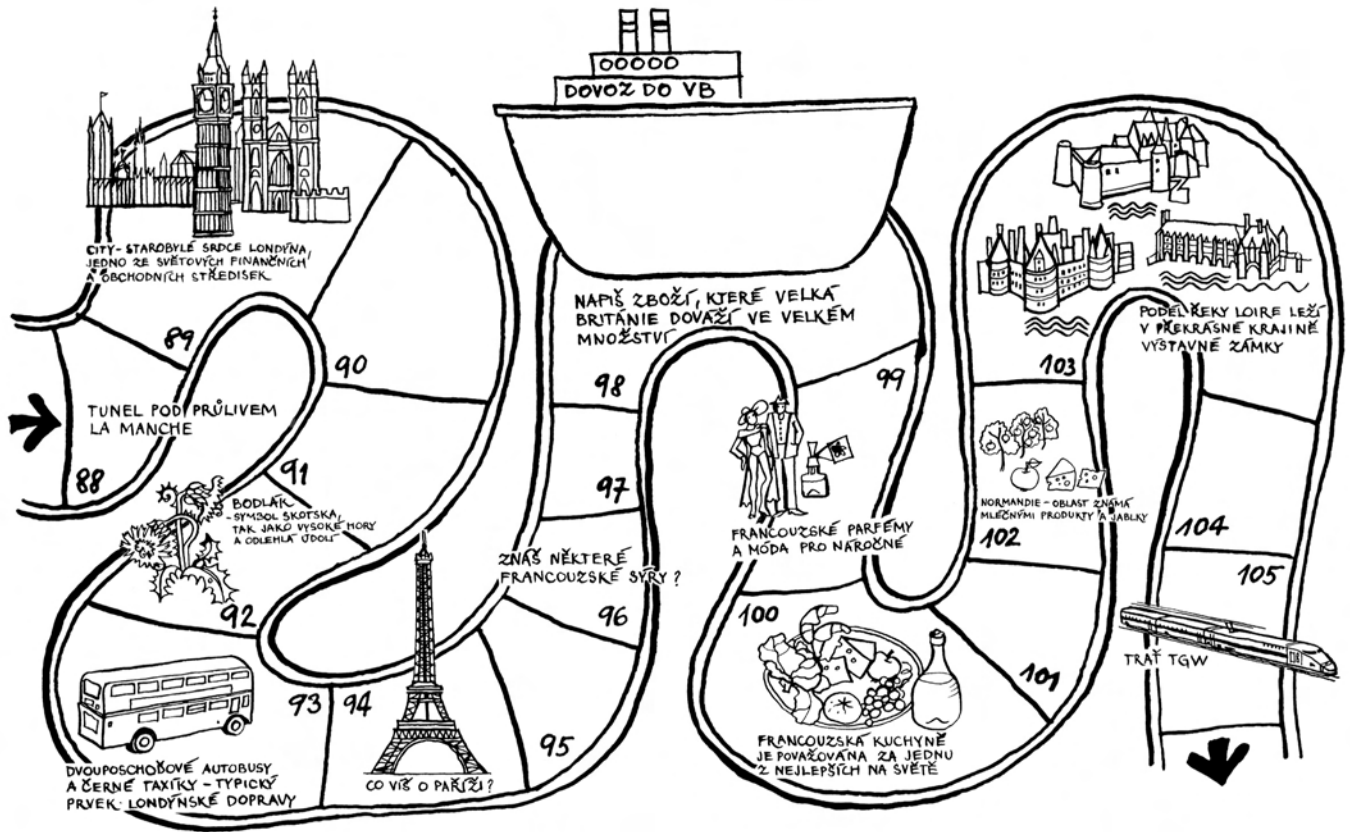
Obr. 29

Dokaž, že jsi pozorný čtenář. Vyhledej a oprav názvoslovnou chybu v textu psaném Janou.

Dokresli na pohlednice poštovní známky. Není to jednoduchý úkol. Podle obrázků na tvých známkách by měl každý poznat, o kterou zemi se jedná. Zároveň nezapomeň, že na známce nesmí chybět název země v původním jazyce a zkratka pro platnou měnu!

Vyspělé evropské země

Na stránce 24 zbývá ještě doplnit křížovku. Snaž se u každé položky vyhledat správný výraz a zároveň rozšířit danou informaci o tvoje další znalosti.

1. Průliv mezi Británií a Francií.
2. Shromáždění více než 500 poslanců delegovaných národními parlamenty zemí Evropské unie.
3. Nejlidnatější země Beneluxu trpí přelidněností měst, zvýrazněnou velkým počtem zahraničních přistěhovalců.
4. Převážná část západní Evropy je ovlivňována Atlantským oceánem,
proto má vlhké ..... podnebí.
5. Hlavní město evropského státu, jehož rovinaté území leží místy pod úrovní hladiny moře.
6. Významný přístav v ústí řeky Seiny.
7. Řeka protékající hlavním městem Británie.
8. Rozsáhlá evropská země s všestranně vyspělým průmyslem soustředěným zejména v severní třetině státu.
9. Největší světový přístav rozložený při ústí řeky Rýna.
10. Belgické město, které se stalo sídlem Evropské unie i Severoatlantického paktu.

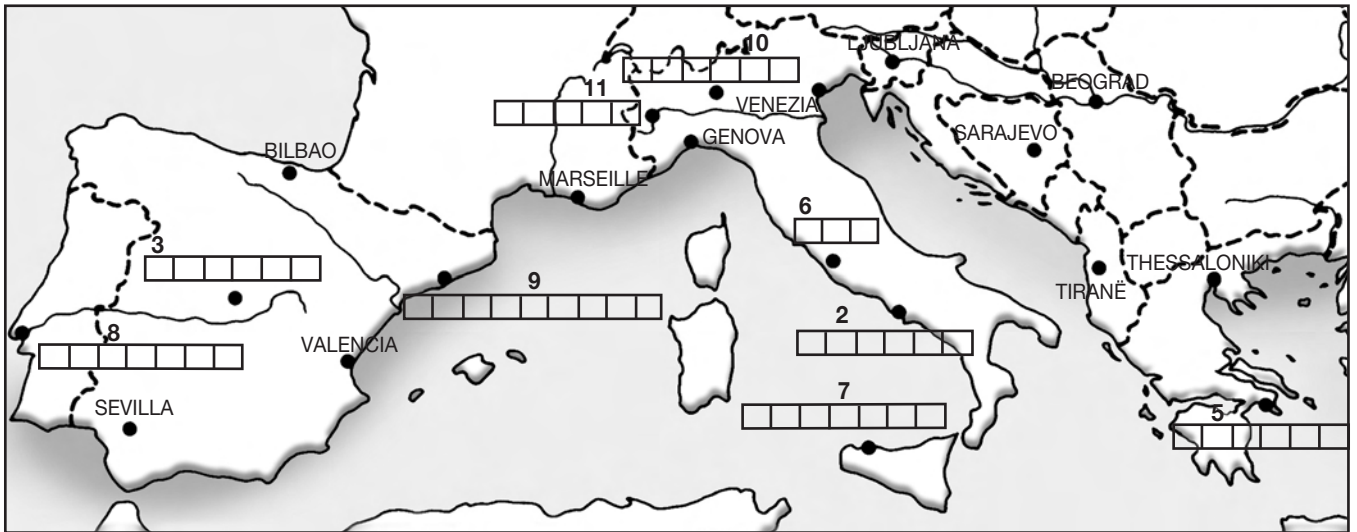
..... (český výraz)

11. Důležitý francouzský přístav ve Středozemním moři.
12. Nejlidnatější a nejprůmyslovější země na britských ostrovech.
13. Významné průmyslové středisko i přístav Skotska s tradičními fotbalovými rivaly Celtic a Rangers.
14. Nejrychleji se rozvíjející odvětví národního hospodářství v hospodářsky vyspělých zemích.
15. Francouzské město u hranic s Německem se sídlem Evropského parlamentu.
16. Mohutná evropská řeka rozlévající se v Nizozemsku do několika ramen.
17. Vzhledem k ostrovní poloze Británie je důležitým odvětvím dopravy .....
plavba.
18. Nerostná surovina, jejíž těžba a zpracování spolu s těžbou železné rudy podnítily rozvoj britského průmyslu koncem 18. a v průběhu 19. století.
19. Surovina, kterou těží Nizozemsko na severu země.
20. Vysušené a zúrodněné plochy mořského dna.
21. Země s nejrychlejší železniční tratí v Evropě.

Neuč se jen z paměti hotovým faktům!
Důležitější je naučit se uvažovat, hledat souvislosti a příčiny, vidět problémy, klást otázky a hledat na ně odpovědi - prostě myslet!

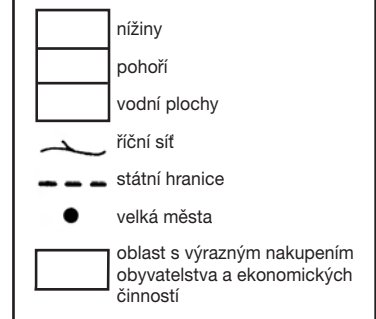
Za sluncem Středomoří

Plán cesty:

Konečně na jihu Evropy: tentokrát při putování po Pyrenejském, Apeninském a Balkánském poloostrově pocítíme blízkost Středomořího moře.

- Čeká tě známý úkol: uprav mapku (obr. 30).
  - Barevně zakresli nejrozsáhlejší nížiny, mohutná pohoří, velké řeky a několik činných sopek. Zvýrazni státní hranice.
  - Do připravených rámečků napiš názvy příslušných měst. Můžeš pojmenovat i ostatní vyznačená města.
  - Státy jižní Evropy jsou osídleny nerovnoměrně. Graficky zvýrazni nejhustěji zalidněné oblasti. Dokážeš zdůvodnit, proč právě v těchto částech jižní Evropy žije nejvíce lidí? Ve kterých oblastech a z jakých důvodů se výrazně mění hustota zalidnění během roku?
- Všimni si, že v obrázku 30 jsou některé čtverečky očíslované. Vylušti tajenku z písmen, která jsi dopsal do těchto čtverečků.

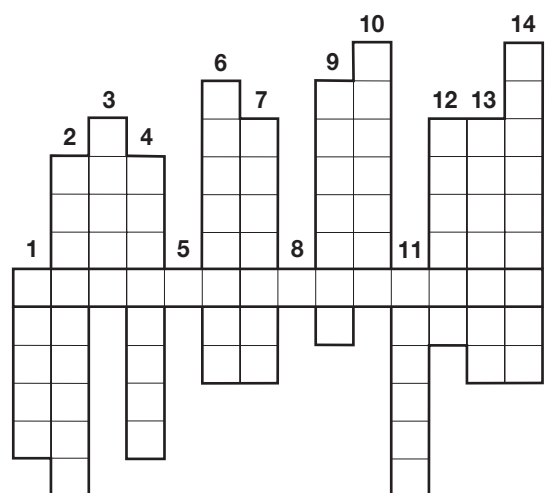

Obr. 30

3. Doplň křížovku za pomoci školního atlasu:

- Druhé největší město Řecka (český výraz).
- Poloostrov, na kterém se rozkládá jižní část Řecka (český výraz).
- Nejvyšší vrchol Řecka (český výraz).
- Moře mezi Apeninským a Balkánským poloostrovem.
- Č
- Plošně rozsáhlý italský ostrov ležící na jih od Korsiky.
- Španělské souostroví v západní části Středomořího moře.
- Č
- Ostrov, na kterém leží sopka Etna.
- Nejmenší stát světa – sídlo papeže.
- Město v blízkosti sopky Vesuv (český výraz).
- Pohoří procházející středem hornaté části Balkánského poloostrova.
- Moře mezi Balkánským poloostrovem a Malou Asií.
- Pevnost na jihu Pyrenejského poloostrova ovládaná Británií.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Z			Ě							

Obě tajenky skrývají přírodní jevy, které představují pro oblast Středomořího moře stále nebezpečí. Vysvětli proč!

Zemětřesení a sopečná činnost – stálé nebezpečí nejen pro obyvatele jižní Evropy

1. Doplň do textu chybějící slova. Získáš tak stručný výklad o tom, jak vzniká a působí zemětřesení.

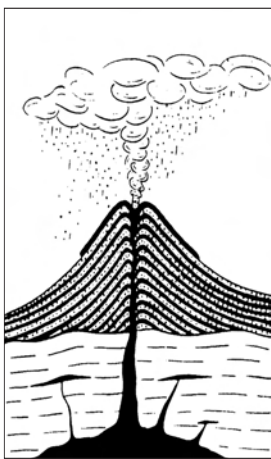
Posunem litosférických desek se stlačují a roztahují horniny zemské kůry. V horninách vzniká ..... . Náhlé uvolnění napětí nebo náhlý ..... desek na sebe se projevují jako krátkodobé ..... zemského povrchu. Těmto otřesům říkáme zemětřesení. Za rok dojde na Zemi asi k jednomu milionu ..... . Skutečně silná, pustošivá zemětřesení se objevují asi jednou za dva týdny. Naštěstí k většině z nich dochází pod mořským ..... . Pustošivé účinky zemětřesení způsobují otřesy země nebo obrovské přílivové ..... (tsunami) vyvolané zemětřesnými poruchami na mořském dně. Jakmile se tsunami přiblíží k pobřeží, moře ustoupí a pak se v řadě obrovských vln žene vpřed hluboko do vnitrozemí.

Chybějící slova: zemětřesení, náraz, vlny, otřesy, napětí, dnem

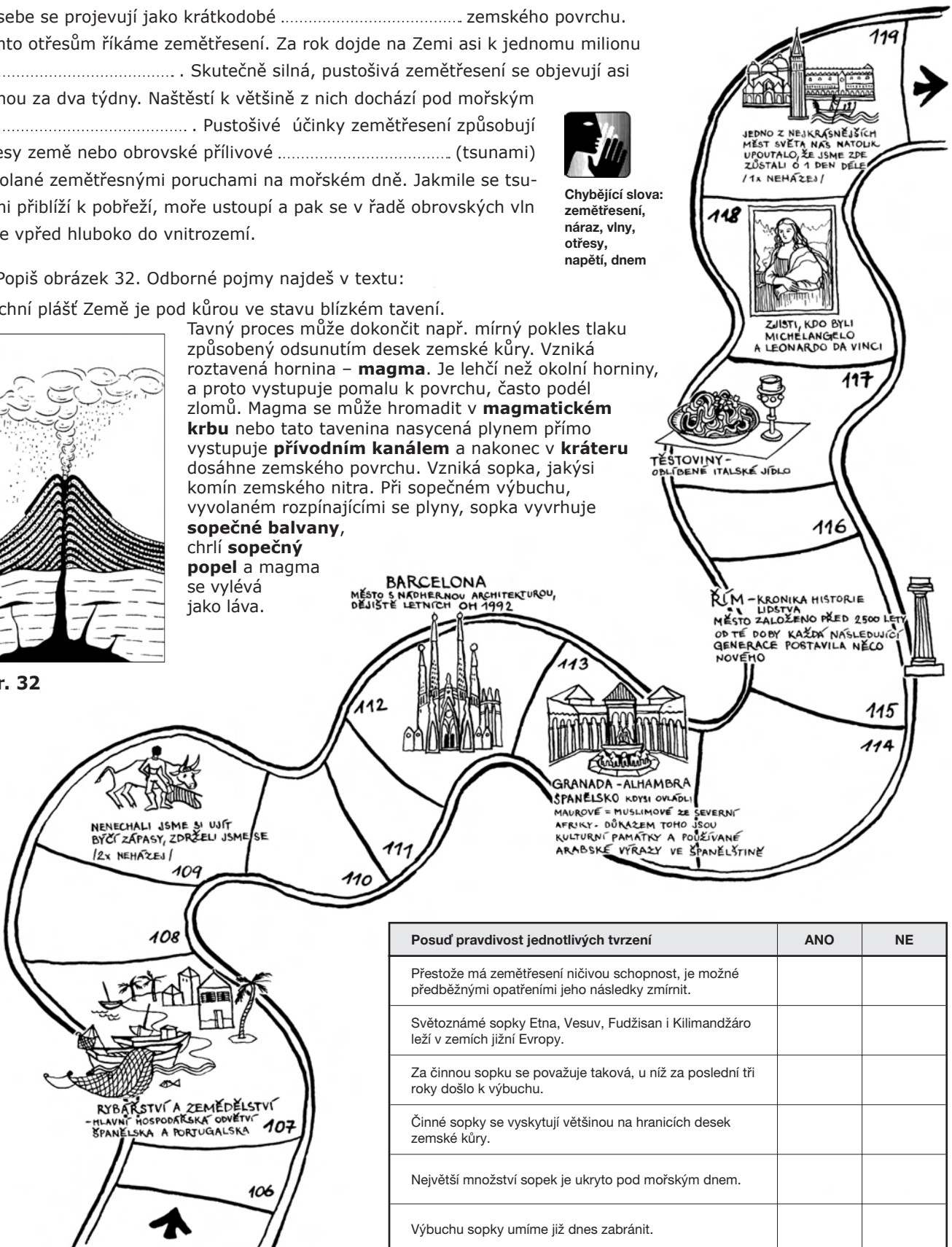
2. Popiš obrázek 32. Odborné pojmy najdeš v textu:

Svrchní plášť Země je pod kůrou ve stavu blízkém tavení.

Tavný proces může dokončit např. mírný pokles tlaku způsobený odsunutím desek zemské kůry. Vzniká roztavená hornina – **magma**. Je lehčí než okolní horniny, a proto vystupuje pomalu k povrchu, často podél zlomů. Magma se může hromadit v **magmatickém krbu** nebo tato tavenina nasycená plynem přímo vystupuje **přívodním kanálem** a nakonec v **kráteru** dosáhne zemského povrchu. Vzniká sopka, jakýsi komín zemského nitra. Při sopečném výbuchu, vyvolaném rozpínajícími se plyny, sopka vyvrhne **sopečné balvany**, chrlí **sopečný popel** a magma se vylévá jako láva.

Obr. 32

Posuď pravdivost jednotlivých tvrzení	ANO	NE
Přestože má zemětřesení ničivou schopnost, je možné předběžnými opatřeními jeho následky zmírnit.		
Světově známé sopky Etna, Vesuv, Fudžisan i Kilimandžáro leží v zemích jižní Evropy.		
Za činnou sopku se považuje taková, u níž za poslední tři roky došlo k výbuchu.		
Činné sopky se vyskytují většinou na hranicích desek zemské kůry.		
Největší množství sopek je ukryto pod mořským dnem.		
Výbuchu sopky umíme již dnes zabránit.		

Když se řekne jižní Evropa, vybaví se ...

Obr. 33

1. Zakroužkuj v obr. 33 ta hospodářská zvířata, zemědělské a potravinářské produkty, jejichž pěstování a další zpracování je pro zemědělce v jihoevropských státech hospodářsky nejvýznamnější. Zdůvodni, proč pěstování ostatních plodin či chov jiných hospodářských zvířat již není ve Středozeří tak finančně přínosné.

2. Pověz, proč se oblast Středomoří každoročně stává oblíbeným prázdninovým cílem milionů turistů!

Kterou oblast v Evropě bys doporučil svým známým, kdyby chtěli strávit dovolenou

- v horském středisku zimních sportů: .....

.....

- prohlídkou kulturních a historických památek: .....

.....

- koupáním v moři: .....

.....

- pěší turistikou v horách: .....

.....

.....

3. Tentokrát se mi vybavují kusé nesouvislé poznámky o jihoevropských zemích. Já vím, mohu si za to sama. Školní atlas jsem zapomněla ve třídě a text z učebnice jsem se učila zpaměti, aniž bych přemýšlela o jeho obsahu.

Jestli vám to paní učitelka či váš pan učitel dovolí, můžete pracovat ve dvojicích:

Vaším úkolem je připravit souvislou charakteristiku země jižní Evropy. Nenechte se nachytat, některá hesla v obr. 34 jsou uvedena mylně!

Postup:

a) Vyškrtejte v obr. 34 nepoužitelné slovní výrazy.

b) Vypište poznatky, které souvisí s jihoevropskými státy a seřadte je podle této osnovy:

- poloha
- podnebí
- přírodní poměry
- rozmístění obyvatelstva a hospodářství
- zaměření hospodářství

c) Pokuste se podle uvedené osnovy napsat do školního sešitu souvislou charakteristiku jihoevropských zemí. Použijte přitom vypsaná hesla z obr. 34.

4. Na dovolené v zahraničí mohou nastat i nepříjemné situace. Tak například ztratíš veškeré doklady a peníze či kamarád těžce onemocní. Jak se zachováš v takových případech?

Obr. 34

Balkánský poloostrov ...

Obr. 35

Plán cesty:

Při našem putování navštívíme stát na jihu Balkánského poloostrova – Řecko. Poté se vydáme k severu přes státy jihovýchodní a východní Evropy.

1. Krásná příroda, teplé podnebí a nádherné mořské pobřeží láká množství zahraničních turistů k návštěvě letovisek při pobřeží Středoziemního a Černého moře. A nejen to, turisté vyhledávají tyto země pro starobylé památky, pěší turistiku či pro zimní sporty.

Rozmysli si, jak asi vypadá krajina (příroda, města, vesnice, budovy apod.) ve vyznačených rámečcích. Poté se ji pokus nakreslit, jakoby jsi do mapky nalepil fotografii z cesty.

2. Uprav mapku v obr. 35!

- a) pojmenuj všechny státy,
- b) dokresli a pojmenuj řeky: Dněpr, Dráva, Dunaj, Marica, Prut, Sáva, Tisza.
- c) vybarvi rozsáhlé hory a nížiny.

Oblast mnoha národů

1. Zopakuj si, co víš o Řecku. Nejprve doplň v textu chybějící slova a poté se pokus charakteristiku země rozšířit o další podstatné informace.

● Řecko je země hor, izolovaných dolin, četných poloostrovů a více než 1400

● Služby v rámci ruchu, bankovníctví a námořní plavby jsou hlavním zdrojem příjmů Řecka.

● Turisté jezdí do země nejen kvůli teplému středomořskému podnebí a krásám přírody, ale také za starobylými památkami. Turisty vyhledávají například , chrám bohyně Athény postavený v roce 432 př. Kr.

● Stále však čtvrtina Řeků hledá obživu v .

● V Řecku se pěstují a částečně i vyvážejí středomořské plodiny – citrusy, víno, , fíky, tabák. Rozšířený je i rybolov.

● Zhruba 90 % obrátu obchodu se realizuje námořní cestou.

● Hlavním městem Řecka jsou . (český výraz).

● Toto město odděluje od Jónského moře úzký pruh země zvaný

Před více než sto lety Řekové šiji prokopali, vznikl tak úzký průplav dlouhý 6,3 km.

● Většina obyvatel se hlásí k řecké církvi.

● Řecko je průmyslově zemědělský stát, v unii patří k hospodářsky méně vyspělým členům.

2. Sestav tajenku z písmen vepsaných do tučně vyznačených rámečků v předchozím textu (Pozor, musíš změnit pořadí písmen!):

V

Tímto slovem jsme chtěli upozornit na proces, ke kterému dochází v území postiženém válečnými konflikty, přírodními katastrofami či hospodářskou, politickou nebo sociální nestabilitou.

vysoká / nízká nezaměstnanost
zajištění méně oblíbených (podřadných) prací
nedostatek / nadbytek bytů
vysoká kriminalita
chudoba, hlad,
bída, politický, sociální neklid
nemožnost upravit svoji kvalifikaci
rodí se méně/více dětí
omezení občanských práv
časté projevy rasismu a další

3. Zakresli do mapky v obr. 35

a) pomocí vlastních obrázků či značek - co zemědělci hlavně pěstují a která hospodářská zvířata chovají ve Velké uherké nížině, ve Valašské a Hornotrácké nížině i na svazích Jižních Karpat.

- místa těžby těchto nerostných surovin: bauxit, chromity, železná ruda, uhlí, ropa a zemní plyn.

b) dvě důležité železniční a silniční trasy evropského významu. První z nich vede přes města **Istanbul – Plovdiv – Sofia – Niš – Beograd – Budapest – Bratislava – Vídeň**, druhá dopravní trasa směřuje od východu k západu přes města **București (Bukurešť) – Craiova – Beograd (Bělehrad) – Zagreb (Záhřeb) – Trieste (Terst)**.

Zvaž, které nerostné suroviny, zemědělské a průmyslové produkty se po těchto trasách převážejí do států střední a západní Evropy, a naopak, které zboží se po železnici a silnici dovážejí opačným směrem.

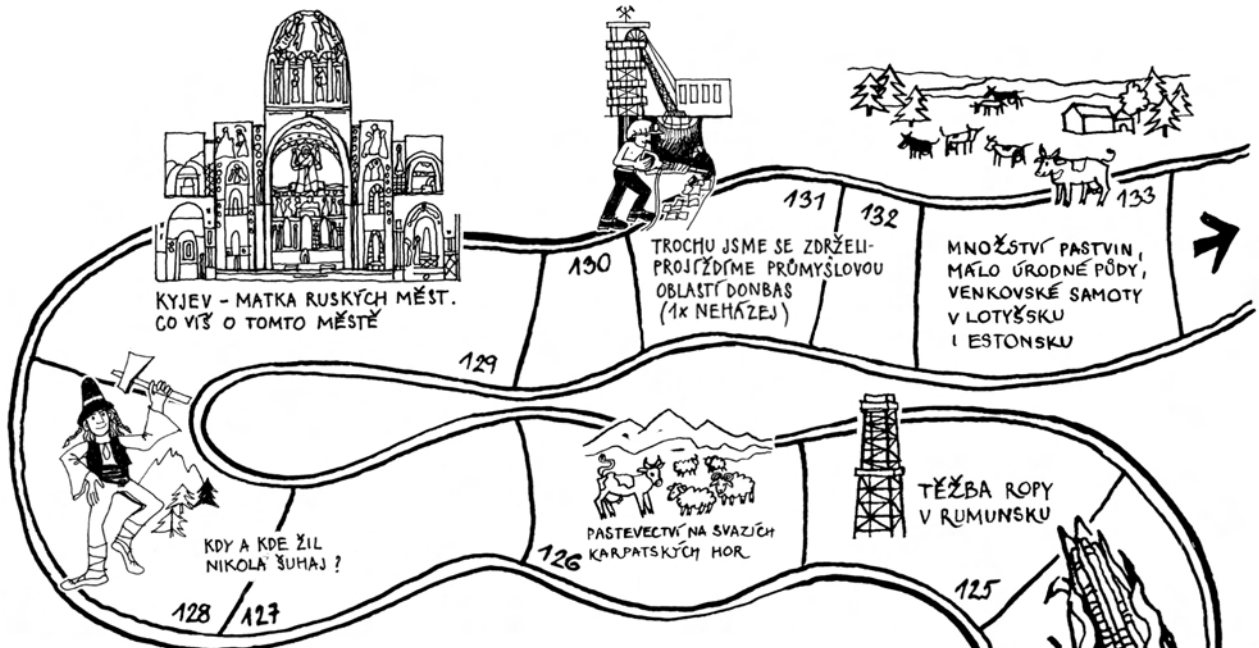
4. I dnes někteří obyvatelé odcházejí ze svých původních domovů. Stěhování (migrace) obyvatel s sebou přináší řadu problémů, pokusme se jim rozumět:

Nejprve sám s pomocí nápovědy vyplň tabulku. Pozor, příčiny a důsledky procesu stěhování jsou pomíchané! Potom si společně ve třídě pohovořte o tom, zda a jakým způsobem byste řešili hromadné stěhování obyvatel.

Ze kterých zemí jihovýchodní a východní Evropy odcházejí ve větším počtu obyvatelé do zahraničí?	
Co je vede k tomu, že i dnes opouštějí své původní domovy?	
Jak se projeví odchod většího počtu mladšího obyvatelstva v původní zemi?	
Jak se projeví příchod přistěhovalců v cílové zemi?	

Od Černého po Baltské moře

Dokážeš vyluštit čtrnáct názvů pohoří, nížin, řek, jezer a poloostrovů jihovýchodní a východní Evropy a zároveň ukázat jejich správnou polohu na mapě?

Jak na to jít?

- Pozorně čti řádek po řádku zleva doprava a zpět, potom hledej názvy ve sloupcích odshora i zdola.
- Jednotlivé názvy si postupně vypiš do školního sešitu. Nevíš-li přesně polohu místa, zjisti ji pomocí rejstříku umístěného na konci Školního atlasu světa.

U F F D B A L A T O N Ž
M A R I C A R V A W Y K
Ř Ň Q N Y Ť M A K L D A
I E H Á T O P L Q R U R
S T A R A P L A N I N A
T U A S P K A Š E I A V
R R V K R L O S U B J A
I S Á Ě A M F K T I L N
E Š R H K N S Á V A A K
R O D O P Y M N Ň P S Y
A T P R U T O Í P Q I R
B Ť C Y D E F Ž H I T J

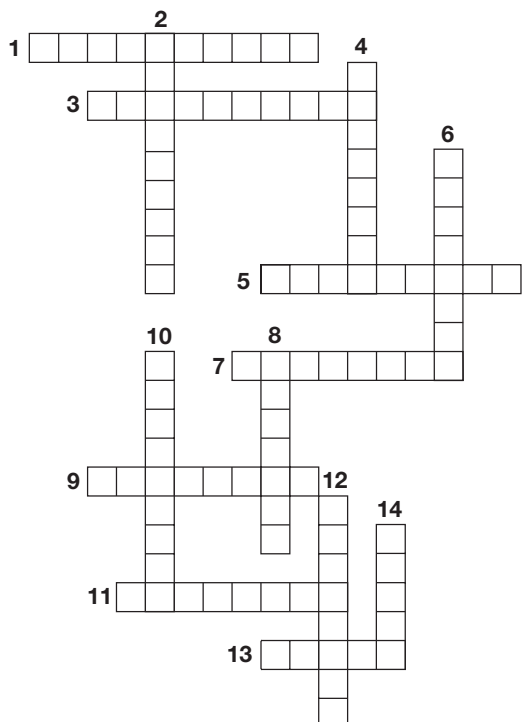
HRA PRO DVOJICE.

Každý sám sestaví podobnou skryvačku např. z 20 názvů velkých měst jihovýchodní a východní Evropy. Pozor, piš pouze takové názvy, které sám umíš najít na mapě. Potom si skryvačku vzájemně vyměňte. Kdo první z vás vyluští všechny názvy a ukáže je soupeři na mapě Evropy, ten vyhrává.

Dopíš do obr. 36 název státu, jehož hlavní město je:

1. Beograd	8. Tiraně
2. Ljubljana	9. Kyjev
3. Zagreb	10. Minsk
4. Kišiněv	11. Riga
5. Skopje	12. Tallinn
6. București	13. Sarajevo
7. Budapest	14. Vilnius

V křížovce máme jednu nepřesnost: u posledního řádku jsou vyhrazena políčka jen pro zkrácený název státu.

Obr. 36

Od Černého po Baltské moře

Obr. 37

1. Souhlasíš s tímto tvrzením?	Ano	Ne
Na území Ukrajiny se nacházejí bohaté zdroje manganové a železné rudy i koksovateľného uhlí.		
Hutní základny v Podněpří a v Donbasu patří k největším v Evropě.		
Po černobylské havárii byl provoz všech jaderných elektráren na Ukrajině zastaven.		
Oděsa a Sevastopol jsou ukrajinské přístavy při Černém moři.		
Bělorusko je zem málo úrodných rovin, bažin a lužních lesů.		
Bělorusko má bohaté nerostné suroviny, zejména zásoby ropy a zemního plynu.		
Estonsko je členem Evropské unie.		
Litva je nejsevernější pobaltský stát.		
Hlavním městem Lotyšska je Riga.		

2. Ukaž, že dovedeš formou mapy vyjádřit svou představu o přírodě a o životě lidí na Ukrajině a v okolních zemích. Do mapky nakreslí pomocí vlastních značek a obrázků to, co považuješ v této oblasti Evropy za nejtypičtější a významově nejdůležitější. Nezapomeň doplnit legendu mapy.

Školní atlas světa, učebnice

Čím se prosadí na mezinárodním trhu?

Stát	Hlavní město	Přírodní zdroje	Dopravní křižovatky (uzel)	Hospodářsky nejzaostalejší oblasti	Zboží a služby na „vývoz“
	Sofija				ovoce, zelenina, tabák, přímořská rekreace
	București			oblasti uvnitř Karpatského oblouku	
	Kyjev				
	Tallinn				potravinářské zboží, výrobky spotřebního průmyslu (elektrotechnika, textil, nábytek)
Stát, který mě zajímá					
Stát, který mě zajímá					

1. Nejprve pracuj každý sám

- a)** Pokus se dopsat do tabulky správné názvy státu, aniž bys nahlédl do map školního atlasu. Zapiš do tabulky ještě dva státy z oblasti mezi Baltským a Černým mořem, které tě zajímají.

Ostatní okénka v tabulce doplň za pomoci map školního atlasu.

- b)** Zvaž, které přírodní zdroje (např. lesy, kvalitní půdy, podzemní vody, nerostné suroviny, vodné řeky) jsou pro jednotlivé státy nejcennější.
- c)** Napiš, které oblasti v jednotlivých zemích považuješ za hospodářsky nejzaostalejší. Připomínáme, že se jedná o oblasti většinou dopravně těžko dostupné, s malou hustotou zalidnění, s poměrně narušeným přírodním prostředím.

- d)** Vyčti z mapy důležité dopravní křižovatky. Není to těžký úkol. Sleduj trasy železnic, popřípadě linie silnic, všímej si, zda se v zemi nachází velký přístav či letiště.

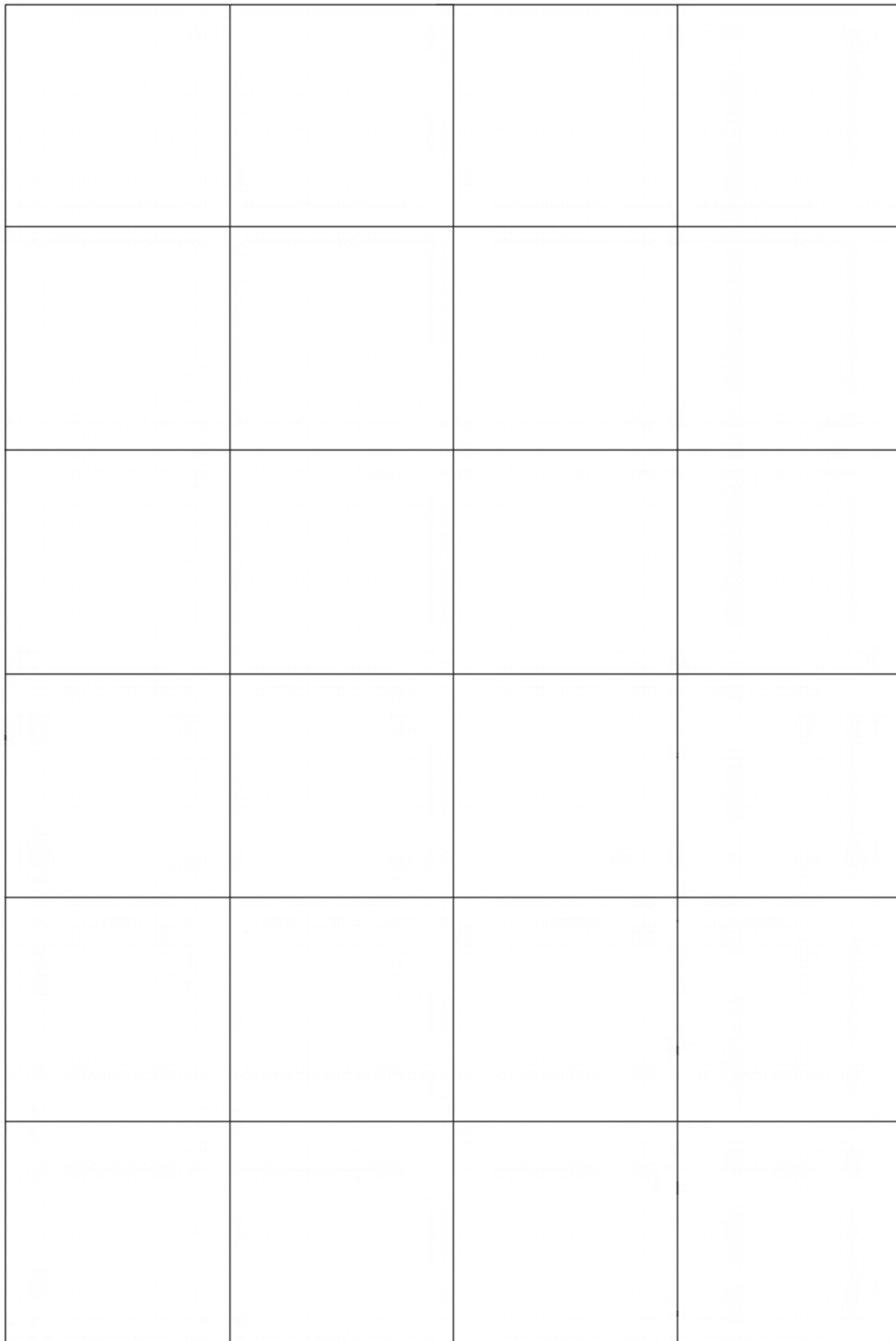
- e)** Navrhni zboží, popřípadě služby, kterými se snad jednotlivé země v budoucnu prosadí na mezinárodním trhu. Předpokládej, že bývalé socialistické státy se budou více orientovat na odvětví, která vycházejí z přírodních zdrojů země, z domácích tradic a ze schopností místního obyvatelstva.

- 2.** Společně s paní učitelkou či s panem učitelem zhodnoťte odpovědi jednotlivých spolužáků. Nevadí, že se tvoje odpovědi nebudou vždy shodovat s odpověďmi spolužáků. Podstatné je, abys dokázal svoji představu vždy zdůvodnit.

Mapa Ruska a sousedních států

Pracuj čistě, protože do mapky budeš ještě psát a kreslit.

Nejprve: červeně vyznač hranice jednotlivých republik, vybarvi nížiny a pohoří, modrou tužkou obtáhni řeky.

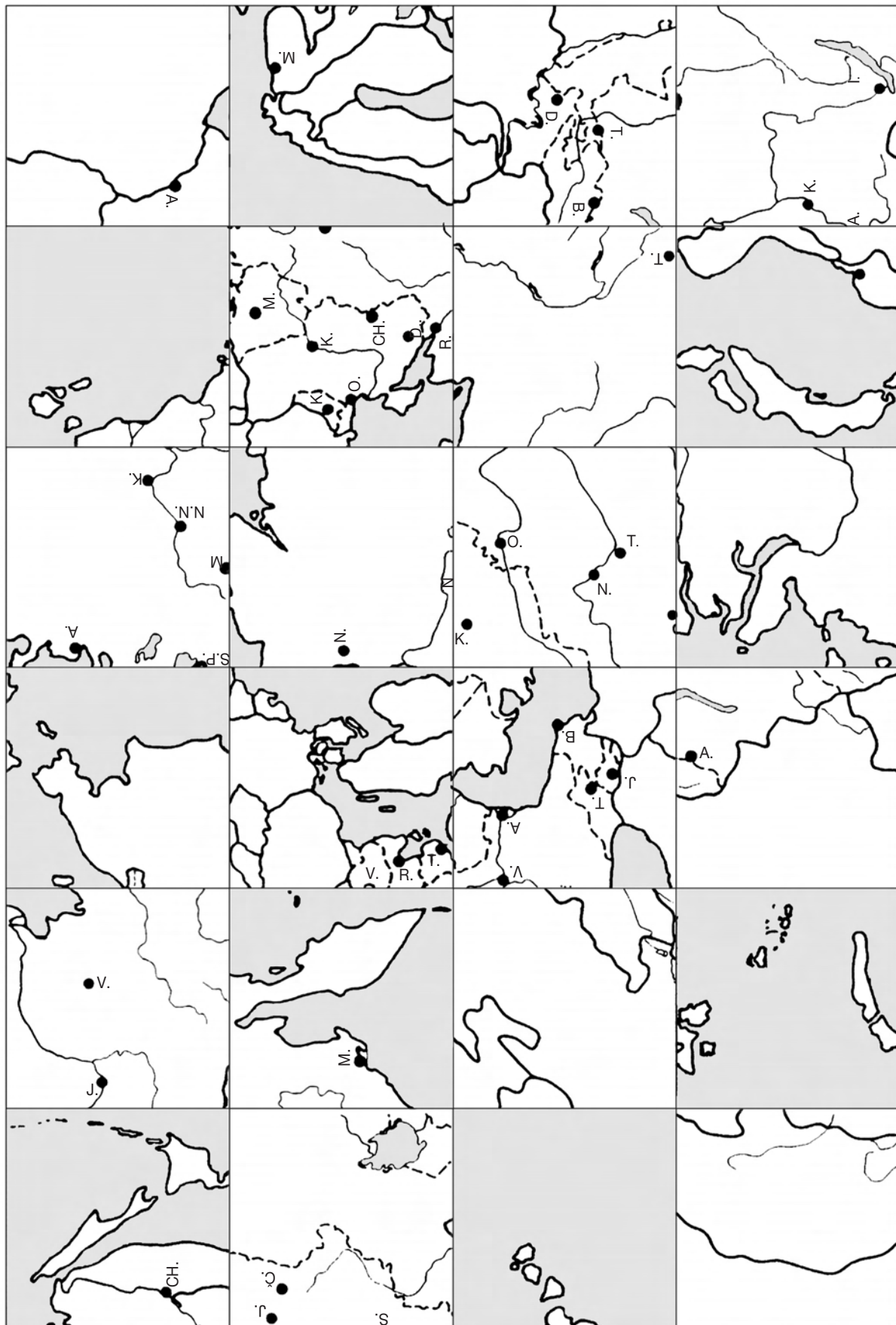

Obr. 38

Obrázek na stránce 37 rozstříhej na čtverce. Pomocí mapy ve Školním atlasu světa sestav čtverce do rámečků na této stránce sešitu tak, aby ti vznikla mapa Ruska. Polohu čtverců ještě jednou zkontroluj a opatrně je nalep.

Здравствуйте (čti zdrávstvujtě) obyvatelé Ruska a sousedních států

Na závěr našeho putování navštívíme Rusko, které se rozkládá na evropském i na asijském kontinentu. Mapu tohoto nejrozsáhlejšího státu světa si připrav podle pokynů na stránce 36.

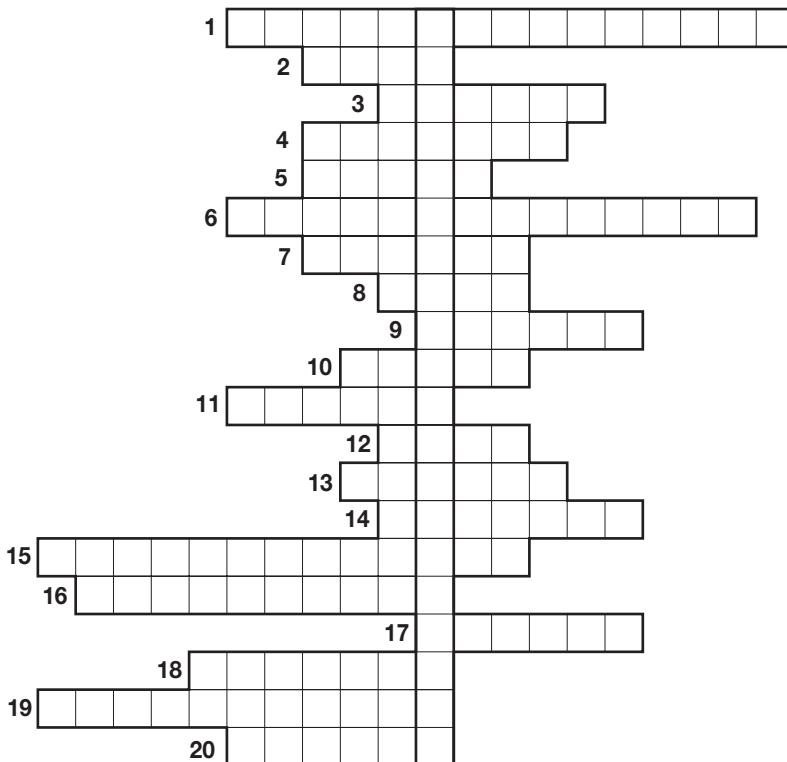

POZOR! Než začneš stříhat, vyplň si křížovky na stránce 38! Po odstřížení nalep čistý list papíru. Získáš tak místo pro obrázky z časopisů a pro aktuální informace z novin týkající se studované oblasti.

Stránka zábavy i poučení

Doplňovačku na obrázku 39 vyluštíte společně. Dokážete ke každému vyplněnému řádku povědět něco navíc?

Tajenka:

Kde a jakým způsobem ovlivňuje tento jev život lidí na zemi?

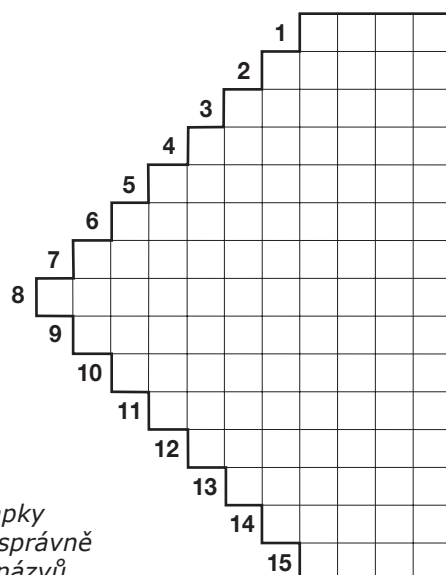
.....

.....

.....

Školní atlas světa

Zakresli a pojmenuj do mapky na straně 36 alespoň šest správně vyluštěných místopisných názvů.

Obr. 39 Jak znám Rusko

- Moře omývající severní břehy Dálného východu.
- Hraniční pohoří mezi evropskou a asijskou částí Ruska.
- Ve střední Asii přecházejí stepi pozvolna v polopouště a v .....
- Sibiřské město na řece Leně, kde jsou značné rozdíly mezi letní a zimní teplotou vzduchu (až 100 °C).
- Významná evropská řeka, na níž leží města Kazaň, Samara a Astrachaň.
- Sibiřská vysočina, která má velké zásoby černého uhlí.
- Značná část území Ruska nemá vhodné přírodní podmínky pro život člověka, a to zejména na severu, kde se rozprostírá .....
- Přístav Murmansk, který ani v zimě nezamrzá, leží na poloostrově .....
- Nejhlubší jezero světa.
- Řeka protékající Východoevropskou rovinou a ústící do Černého moře.
- Pohoří rozprostírající se v Arménii, Ázerbájdžánu a v Gruzii.
- Hraniční řeka ústící do Ochotského moře.
- Převážná část Ruska leží v ..... podnebném pásmu.
- Moře, do kterého ústí řeka Don.
- Podnebí v Rusku má směrem na východ od Uralu stále výraznější ..... charakter.
- Tajga neboli rozsáhlé ..... lesy mírného pásu jsou velkým bohatstvím Ruska.
- Velká evropská řeka ústící do Barentsova moře.
- Moře, do něhož ústí řeka Lena.
- Název nejvýchodnější části Ruska.
- Ostrovy oddělující Ochotské moře od Tichého oceánu.

Obr. 40 Města, řeky a pohoří v Rusku

- NA-LE
- LT-AJ-A
- VA-SK-MO
- KU-TSK-IR
- MAN-MUR-SK
- GO-VOL-D-GRA
- ROV-SK-BA-CHA
- VO-NO-BI-SI-RSK
- NSK-BI-ČEL-JA
- RA-CHAŇ-ST-A
- CHOD-NA-KA
- JA-TSK-KU
- MA-RA-SA
- TY-Š-IR
- SK-OM

Rusko v Evropě i v Asii

(Ne)pravdivá tvrzení

1.	Ruská federace sousedí na pevnině s devíti státy.	6.	Rusko je první na světě v těžbě ropy, zemního plynu, černého uhlí a železné rudy.	11.	Na Sibiři se rozkládají nejrozsáhlejší neobydlené oblasti na světě.	16.	Z evropské části až na nejzápadnější východ Ruska vede nejdelší trať světa Transsibiřská magistrála.
2.	Evropská část Ruska je rozlohou menší než asijská, hospodářsky je však významnější.	7.	Kuzbas se středisky Novokuzneck a Kemerovo je nejprůmyslovější region asijského Ruska.	12.	V Ruské federaci žije více obyvatel než v zemích Evropské unie.	17.	Lesy ruské tajgy představují největší zásobárnu dřeva na světě. Pokrývají větší území než amazonské deštné lesy.
3.	Západosibiřská nížina je jedna z nejrozsáhlejších nížin na světě. Je poměrně jednotvárná a bažinatá.	8.	Světově významná je těžba diamantů, zlata a dalších kovů zejména v Jakutsku.	13.	Ruští věřící se hlásí zejména k pravoslavné církvi.	18.	Nejvýznamnějšími přístavy Dálného východu jsou Vladivostok a Murmansk.
4.	Malé rozdíly mezi studenou zimou a chladným létem jsou charakteristické pro podnebí většiny ruského území.	9.	Na území Ruska se nachází tundra, tajga, listnaté lesy, stepi i pouště.	14.	Na Sibiři v městečkách Ojmjakon či Verchojansk dosahují mrazy i minus 50 °C.	19.	Jezero Bajkal je nejhlubším a zároveň největším sladkovodním jezerem světa.
5.	Mnohé ruské řeky patří svou délkou i povodím mezi světové veletoky. Například Ob, Jenisej i Lena jsou více než 4000 km dlouhé.	10.	Poloostrov Kamčatka je protkán sopkami, některé z nich jsou činné.	15.	Nejúrodnější oblast Ruska leží v evropské části. Jedná se o černozem, která pokrývá široký pás země od severního Kavkazu do středního Povolží.	20.	Rozloha Ruské federace je větší než rozloha zemí Evropské unie.

Čeká tě známý úkol. Pozorně si přečti (ne)pravdivá tvrzení. Obsah jednotlivých vět si ověř ve školním atlasu a v učebnici zeměpisu.

- Dokážeš ke každému řádku povědět něco navíc?
- Zakroužkuj pravdivá tvrzení. Nesplet se. Spojíš-li v obráz-

ku 41 body nesoucí čísla vět s pravdivým obsahem, dokreslíš mapu Evropy.

- V obrázku 41 jsou v rámečku začáteční písmena některých velkých měst Evropy. Doplň do mapy názvy alespoň 15 z nich.

Obr. 41

Jak žijí lidé v Rusku a v blízkém zahraničí?

Ne každý z nás umí pracovat ve skupině, v kolektivu, v týmu. A přece je týmová (kolektivní) práce zcela běžná a většina pracovišť se bez ní neobejde. Pohovořte si ve třídě o tom, jaká práva a které povinnosti by měl mít vedoucí pracovní skupiny. Neméně důležité je uvědomit si práva a povinnosti členů pracovního kolektivu.

Záleží jen na vás, jak si práci ve skupině rozdělíte. Určitě některý člen vaší skupiny dobře a rád kreslí, někdo možná čte často noviny a sleduje zprávy ze světa, jeden se dobře vyzná v mapách a jiný zase dobře píše. Spojte tedy své schopnosti a ujměte se každý té činnosti, která vás baví a kterou své skupině nejlépe prospějete.

A teď se přesvědčíme o tom, zda i vy dokážete pracovat ve skupině. Vytvořte skupiny po 4-6 žácích a zvolte si svého vedoucího.

Úkolem každé skupiny je zpracovat společně jedno z následujících témat.

A. Vyberte si

Téma 1: Jak žijí lidé v Pobaltí.

Téma 2: Jak žijí lidé na Ukrajině.

Téma 3: Jak žijí lidé v evropské části Ruska.

Téma 4: Jak žijí lidé v asijské části Ruska.

B. Přípravná část

1. Načrtněte od ruky na velký list papíru mapku vybrané oblasti.
2. Popište sousední státy a barevně zakreslete největší řeky, moře, významné nížiny a hlavní vysočiny.
3. Umístěte do své mapy největší města a pojmenujte je.

C. Práce s hospodářskými mapami

1. Vyhledejte ve školním atlasu světa mapy, z nichž můžete vyčíst odpovědi na následující otázky:

- Které nerostné suroviny se ve vaší oblasti těží?
- Co lidé vyrábějí v průmyslových závodech?
- Co pěstují na polích?
- Která hospodářská zvířata se v oblasti chovají?

Odpovědi napište do svých školních sešitů.

2. Vyhledejte velká průmyslová střediska a doplňte je do vaší mapky.
3. Zjistěte, zda oblastí vedou ropovody a plynovody.
4. Je oblast dobře propojena železnicí nebo dálnicemi s okolním světem?

D. Náměty k rozhovorům

1. Se kterými problémy se asi potýkají obyvatelé oblasti?

Příklad:

boj s nepříznivými přírodními podmínkami
narušené životní prostředí
špatné dopravní spojení
nedostatek potravin
nezaměstnanost apod.

2. Probíhají v oblasti národnostní konflikty? Jsou snad dokonce řešeny násilím?

E. Ukončení práce ve skupinách

Vyberte jednoho člena vaší skupiny, který dokáže výstižně před celou třídou povědět, jak žijí lidé v oblasti, se kterou jste se blíže seznámili.

RUSKO - ZEMĚ KOŽEŠÍN

Obr. 1 Moje mapa Evropy

Komu patří sešit?

Jméno: .....

Třída: .....

Škola: .....

<http://europa.eu.int> - stránky Evropské unie v jazycích všech členských států; evropské instituce, aktivity EU

<http://weather.yahoo.com/regional/EUROPEX.html> - aktuální stav a předpověď počasí pro stovky míst v Evropě (anglicky)

<http://www.vulcanoetna.it> - stránky o Etně, nejvyšší evropské činné sopce (anglicky, italsky)

<http://www.rivernet.org/danube/danube.htm> - stránky o evropském veletoku Dunaji (anglicky, německy, francouzky)

<http://whc.unesco.org/heritage.htm> - informace o všech památkách Seznamu světového dědictví UNESCO (anglicky, francouzsky, španělsky)

<http://www.portofrotterdam.com> - stránky největšího evropského přístavu Rotterdamu (anglicky)

<http://eurotunnel.com> - stránky společnosti provozující dopravu podmořským tunelem mezi Francií a Spojeným královstvím

<http://frankfurt-airport.de> - stránky letiště ve Frankfurtu nad Mohanem

<http://www.skiaustria.com> - stránky rakouských lyžařských středisek

<http://members.tripod.com/~KATSPANJE/windmills.html> - stránka o nizozemských větrných mlýnech (anglicky)

<http://www.rovaniemi.fi> - stránky finského města Rovaniemi, metropole Laponska ležící na polárním kruhu

<http://www.spanelsko.info/zapasy.htm> - stránky o koridě ve Španělsku (česky)

http://www.greatbuildings.com/buildings/Roman_Colosseum.html - stránky o římském Koloseu (anglicky)

Poznávat Evropu můžeme i prostřednictvím internetu. Vybrali jsme pro tebe několik zajímavých stránek.

ZEMĚPIS SVĚTA EVROPA

PRACOVNÍ SEŠIT K UČEBNICÍM ZEMĚPISU
pro základní školy a víceletá gymnázia

© Autorka: Dana Řezníčková, 1994, 2004
© Obálka a grafická úprava: Vlasta Srbová, 2004
© Ilustrace: Milada Linhartová, 1994, 2004
© Autoři fotografií: Milan Holeček, Ivan Tichý, archiv, 2004
© Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o.,
1994, 2004
Lektorovali: Ivan Bičík, Josef Herink, Alena Matušková
Hana Kühnlová, Renata Nováková
Odpovědná redaktorka: Zorka Drtinová

Schválilo MŠMT čj. 14850/2004-22 dne 10. 6. 2004 k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy, jako součást ucelené řady učebnic pro vyučovací předmět zeměpis s dobou platnosti šest let.
1. vydání

(S použitím některých textů a ilustrací z pracovního sešitu Žijeme v Evropě.)

Vydalo v roce 2004
NAKLADATELSTVÍ ČESKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI, s. r. o.
Ostrovní 30, 110 00 Praha 1
40 stran
Cena 49 Kč

Zlom a reprodukce: Vlasta Srbová
Tisk: Petr Chrt - polygrafické práce, Hulická 977, 190 16 Praha 9
ISBN 80-86034-58-5

70661

Naše učebnice si můžete objednat na adresách:
NAKLADATELSTVÍ ČESKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI, s. r. o.
Ostrovní 30, 110 00 Praha 1,
tel./fax 224 933 802,
e-mail: ncgs@atlas.cz, ncgs@ncgs.cz

Expediční středisko FORTUNA,

251 70 Čestlice 108,
tel. 272 680 975, fax 800 137 591

Centrum učebnic CZ, s. r. o.

Ostrovní 30, 110 00 Praha 1, tel./fax 224 931 451

Další informace získáte na internetu: <http://www.ncgs.cz>